KA JINGPYNSHAI

IA U

KYNJRI KSIAR

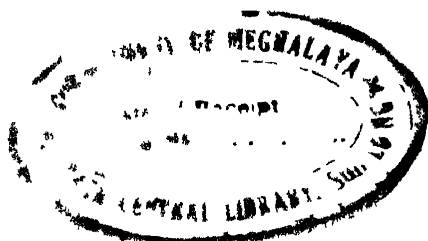
RAIJESH K. LYNGDOH, M.A., M. PHIL

1989.

KA JINGPYNSHAI

IA U

KYNJRI KSIAR

First Edition 1989

Ka Jingthmu

Ka jingthmu jong nga ha kane ka jingtrei ka long (1) ban bishar bniah ia ka novel ba nyngkong eh jong u B.C. Jyrwa, u nongthoh ba pawkhmat ha kane ka juk jong ngi. (2) ban kyntu ia kiwei pat ki riewstad ban ia batai lem ia ki buit thoh novel jong une u Rangbah; bad (3) ba ki nongpule ia U Kynjri Ksiar ha ka kyrdan ba kham hapoh ban ia ka M. Phil kin ioh jingshai halor ki mat ba nga bishar.

Ha kane ka jingtrei nga kham pynleit jingmut sha ka buit thaw novel Kane ka dawa ia ka ban bishar ia ka rukom pynbeit jong u ia ki jingjia ha ka khana. Ia kane la don hi kiba khot ia ka plot Ha kawei pa kawei ka novel ka don ia ka khana (story) Ha kane ka jingtrei nga pyrshang katba lah ban khmih bniah ia ka khana ka pynhun ne em ia ki nongpule, kata ka mut ia ki bynta baroh, naduh ba sdang haduh bakut Nga bishar ruh ia ka phang pdeng jong ka kot Ha kane ruh nga kwah ban bishar ia kata ka phang pdeng ka pait pnat ne em Nga kwah ruh ban tip balei u jied ia kum kata ka Phang. Nangne, ngan bishar sa ia ka buit thaw tyngshop-puron jong u Ki jingkylli ruh ki mih la u lah ne em ban pyniapher ia u wei u briew na u wei pat ne ia kawei ka briew na kawei pat, kane ka donkam ia ka buit thaw. Khadtuh eh, ngan bishar sa ia ka buit iathuh khana jong u nongthoh. Kine baroh ki thew hi ban lap ia ka kyrdan u B.C. Jyrwa kum u nongthoh novel.

Na ka liang kata kaba ki khot methodology nga jied ban leh kumne. Ia ki jingthmu baroh nga phiah sha ki lynnong ban pynsuk ia ki nongpule. U Kynjri Ksiar ka long ka tynrai jong ka jingthoh. Ia baroh ki kot kiba la pyndon kam nga kdew ha trai jong ki sla ia kine ki khot ha ka English ki foot note. Haba kut jong ki hynriew lynnong; nga thoh kawei ka lynnong ban buh lut ia ki jingpynkut baroh, kawei pa kawei ka mat ba la jied.

Nga la pynkhreh ruh ia ka jingbuh ter ter ia ki kot ba nga la pule ha ka rukom kaba ki 'riewstad ki leh Ia kane ki khot bibliography ha ka English.

Dated, Lawsohtun. the 1.10.1989. — Rajesh K. Lyngdoh.

Ka Jingpynbeit

Na Ka Jingthimu ka mih Rajesh K. Lyngdoh : Pule Raijesh K. Lyngdoh.

Na Ka Jingpynshlur ka mih Ka jesh K. Lyngdoh : Pule Raijesh K. Lyngdoh.

Sla		Ha ki jaka	Pule
7	——	dei ai	dei ban ai
		kh na	khana
		jingie t	jingicit
8	——	pa	Kpa
		sgi	sngi
9	——	S	Sa
		ki don	kiba don
11	——	ka ei h neng	katei haneng
		po doh	poi doh
		seng	sneng
12	——	ban oihi	ban iohi
13	——	nykong	nyngkong
15	——	ki e	kine
		N en	Ngen
16	——	pat pat batai	pat ban batai
17	——	Khin	Khain
18	——	na la ka na la ka	na la ka
		Pynbah	Pynban
19	——	Thomsh	Thomash
		1871	1970
		1970	1971
21	——	ia ka	ia ki
		U	u
		pat ong	pat u ong
26	——	daduh	haduh
27	——	jingbaje	jingbabe
33		u dei	um dei

37		pynshisha	pynshisha
		ba ka dei ka	ba u dei u
		ada	lada
41	———	navel	novel
		pat na	pat ne
		flat static	flat/static
		round dynamic	round/dynamic
		bashipor Ki	bashipor/Ki
		ne ne ka	ne ka
		ka ka tyllun	ka tyllun
		knta	kata
44	———	ha kham	ha khmat
45	———	kynrei	hynrei
		katei	kattei
46	———	nga ioh	nga ieh
		pynbun	pynban
		ka uh	kajuh
		Trehnique	Technique
48	———	kane ban liang	kane ka liang
		ha iathuh	ban iathuh
		kjwei	kiwei
		lana	lada
49	———	ba u un	ba un
		kum u kynja	kum ka kynja
50	———	dei pyrkhat	dei ban pyrkhat

Ha ka sla 23, peit ia ki reference ba nga shim na ka kot U Butch re kaba paw ha ki number 9 bad 10 da kumne (9 Ibid, p. 65 bad 10 Ibid, p. 31)

Ka Jingpynshlur

Nga sngewbha ba u Kajesh K. Lyngdoh ula pynmih ia ka jingthoh jong u ha kaba u la ioh ia ka kyrdan Master of Philosophy. Nga kyntu ia ki nongpule ba kin iakdew lem ia kaba ki don ha ka mynsiem ban iatei lem.

H.W. Sten
30.9.89.

CONTENTS

Ka Jingmait Phang

Ia u B C. Jyrwa la kha ha ka 16 Tarik Iaiong (April) jong ka snem 1936 ha Jaiaw Langsning. Shillong U B.C. Jyrwa u dei u khun jong u Bishon Nongbet u ba na Mylliem bad ka Lesibon Jyrwa kaba na Nonglwai. Ki kmie ki kpa jong u kim don shuh ha pyrthei. U la wan na ka iing kaba ym da riewspah eh; hynrei kaba shu ia ryngkat briew. U la pyndep ia ka Lower Primary ha Riatsamthiah Presbyterian School, Shillong, kaba long iing mane mynta. U la leit pule shuh shuh ia ka M E (Middle English) ha ka Khasi Pnar Acadamy Mawkhar Main Road. Shillong, kaba long Y. M. C. A. mynta. U Headmaster jong katei ka skul u dei u D. Nihon Singh Wahlang. Hadien kata u B C Jyrwa u la leit pule shuh shuh ha Mawkhar Christian High School, Shillong. Ha ka snem 1957 u la leit hikai noh ha Nonglwai Junior Basic School. U la leit pyntbit ia lade ha Basic Training Centre, Malki, Shillong bad u la leit hikai ha ka San Shnong Junior Basic School, Kynton, Umlyngka ha ka snem 1959

Ha ka snem 1963 u la pyndep ia ka Matrik kum u Teacher Private Candidate na Gauhati University. Ha kajuh ka snem, u la leit iarap ia ka San Mer Junior Basic School. Upper Shillong kum u Assistant Head Teacher ha ka snem 1963. La ioh jingtip shuh shuh ba naduh u Rymphang (February) 1965, u la leit iarap ia ka Shon Roy Basan High School, Lummawbah, Shillong ia ka ban pynbha bad pynbiang khnang ba kan kiew kyrdan ha ka M.E. sha ka High School, u la neh ha katei ka skul haduh ka snem 1975 Lada shim jingkhein, kaba u la don hangta, kata, naduh ka snem (1965-1975). ka la long kumba shiphew snem kynthih. Dei ha kine ki snem ba u la ioh lad ban korbar ia ka Librari jong katei ka skul. Kane ka la pynlong ia u ba un sngewtynnad ia ka pule ka puthi, ban thoh ei ei bad pynriewspah ia la ka Literature. Ka don kawei pat ka liang kaba kynshoit ia u ban thoh ne leh ei ei, haba u iohi ba ki khynnah ne

nongpule ki ia sngewtynnad ia ka pule kot. Kumta, ka la pynlong ia u kein, ban phai sha kata ka liang; lada u kwah pynsah kyrteng ia lade ha ki kot ki sla. U la pass ia ka B A, Examination ha ka snem 1968. U la leit iarap ia ka Christ King College, Mawlai-Phudmawri. Shillong ha ka 1 9.1973. U la leit iarap ruh ia ka Seng Khasi College, Mawkhar, Main Road Shillong naduh ka 1.3.1974 haduh ka snem 1976, ha ka por ba ka sdang pynlong ia ka College. Haduh u Lber (March) 1975 u la ioh kam kum u Tutor ka Khasi ha Shillong College. Laitumkhrah, Shillong. haba u la neh ha katei ka College kum u Nonghikai haduh mynta. U la trei bun ki kam bhalang. U la long u Secretary jong ka Reception Committee ban pdiang ia ki dkhot ka Sahitya Akademi ha ka por ba ki wan sha Shillong ha ka snem 1977 ban tohkit bad ithuh noh ia ka Ktien Khasi la ka iaid shaphang ne em. Kat kum ka jinglap, jingshem, bad jingbishar baiah jong ki; bad ki shem ba ngi dang duna ha ka liang ka drama. U la long u Editor jong lai tylli ki Sounenir, kita, ki long (1) U Soso Tham Birth Centenary (2) U Dr H. Lyngdoh Centenary ; bad (3) U Mondon Bareh Birth Centenery. U la long ruh u dkhot ba bun jong kiwei pat ki Souvenir Committee. Nangta, u long u dkhot jong ka Syngkhong Kyntiew Ri, u la long u Literary Secretary jong ka snem 1973. U la don kti lang bad ka District Council naduh ka snem 1975 ha kaba thaw Syllabus Thymmai na ka bynta ka Lower Primary School. Nangta, u la long u dkhot jong ka Khasi Hills Council Primary Education Board, bad u dkhot jong ka Education Board ha ka por jong ka Assam. U la long uwei na ki nongseng ia ka Khasi Authors' Society ba Scorpio Press. Mawkhar Main Road, Shillong ha ka 1.9.1979. Ha kata ka snei. ki dkhot ki don tang khyndai ngut bad ma u u long General Secretary ba nyngkong eh. Ki jingthmu ba kongsan eh jong ka seng ki long :-

(a) Ban lum bad ban pynmih ia ki jingtip ki ban iarap ban kyntiew bad pynriewspah ia ka Ktien bad ia ka thoh ka tar khasi: (b) Ban pynshlur ia ki nongthoh ban pyndonkam ia la ki sap na ka bynta ban kyntiew ia ka thoh ka tar Khasi sha ka kyrdan kaba kham sha khlieh: (c) Ban ia phyrliew mynsiem para

nongthoh na ka bynta ban pynryntih ia ka rukom pyndonkam ia ki kyntien 1. U la long u Chairman ba nyngkong eh jong ka Study Tour Circle ia kaba la seng ha ka 17 10 1981. Ki dkhot jong ka, ki dang khyndiat eh, namar kim pat don jingmut ban pyniar ia la u tnum, tyndai. Nga, nga ai jingmut hangne ba ki dei ban pyniar ia la u pud u sam: lada ki kwah ban iakit lem ia ka khia ka shon bad ban tei ia ka Ri bad ia ka jaitbynriew salonsar. Ki don ki jingthmu ba kongsan.

---

1 Nga la sot ia kitei ki jingthoh na Ka Constitution Jong ka Khasi Authors' Society (1982) P.I.

jong kane ka seng, haba shu kren lyngkot. Ka long ban pynsah ia ki jaka, kumba la buh da u mynbarim: ban pynbha ia ki kor shongthait bad kiwei de ki jingthmu U la long ruh uba sngewtynnad ban ak (act) drama bad u nongshim bynta ia kiba bun ki jingialeh kai ha Rynsan bad Radio. Nalorkata. u la long ruh u Rangbah Balang jong ka Presbyterian na Jaiaw Shillong U la pynlut por ruh ia lade ha kaba ai jingkynthoh ia ki kot khasi ha ki kot khubor khasi. Kawei na ki kynthoh jong u ka dei ia ka kot jong u bah Kitbor K. Nongrum, kaba ai kyrteng " U Shanbor bad u Wadbor" ha u Nongsain Hima (Vol. 18, No. 30 — 14 tarik u iaiong, 1976. U B C. Jyrwa u thoh ba :

> Shaphang ka jingpynbun than eh ia ki kyrteng jong ki nongiashim bynta ka pynkynram kynram ia ki nongpule Kawei pat ka jingkren tohmet eh ia i Kmie ne Kpa da ki ktien 'Ka' 'U, kam da sawa sngewtynnad ia ka Akor u khasi kaba ngi shait ong, i Kmie ne i Kpa u Shanbor ne i Kmie ka Rupa ha ka jaka u Bah Teilang, ka Kong Aitilin bad kumta ter ter.

Na ka kam thoh kot, u pynphai ia ka jingmut jingpyrkhat kum u nongpynmih Phlim, Namarkata u la jia long uba nyngkong, lehse uwei na ki nongpynmih Phlim ba nyngkong ha ka Khasi haba u la pynmih ia " I Mei Joog nga" ha ka snem 1983. La ioh jingtip ba u la iakynduh mawsiang ha ka liang ka pisa ka tyngka, la ka Sorkar ka la iarap ia u: hynrei kaba bun u hap pynlut bad sei na lade.

Ym lah ban tip thikna la u nongthoh u la pynmih ei ei ia kino kino ki jait jingthoh shuwa ba un pynmih pyrthei ia ka kot ba nyngkong eh jong u U Kyajri Ksiar. Ha ba nga leit kylli jingkylli shaphang kane, bad u phla ba ngam kynmaw shuh la nga la ai ia kino kino ki jait jingthoh sha ka pyrthei ne nga la leh ei ei ha kito ki snem U la thoh bad pynmih saw tylli ki novel da kaba sdang na U Kyajri Ksiar (1971); U la pynmih hadien ia U Khain bad ka Ngen (1973) : Kyrdoh Mawlynnai (1974): bad U Pyrthat (1976); ia kiba ngan bishar lyngkot khyndiat khynsoit ia ki mat kiba

paw shabar. Ngan ieh ia kaba nyngkong, namar ngan sa bishar sani tang ia ka.

—2—

Ha kane ka sekshon ngan pyni ia ki phang pdeng jong ki lai tylli ki novel ia kiba u B C. Jyrwa u la pynmih hadien.

Ka phang pdeng U Khain bad Ka Ngen ka long ka jingieit. Kane ka pait pnat sha ka jingieit kaba jop kum (1) ka jingieit U Rang bad ka Dit kaba kut sha ka jingiapoi ja poi doh namar ba ia hunlang baroh arliang bad; (2) ka jingieit kaba shah jop kum ka jingiaieit u Khain bad ka Ngen kaba kut ha ka pang dohnud dohnam, namar ba khang ki kmie ki kpa na ka liang u shynrang.

Ka phang pdeng U Pyrkhat ka dei u khynnah uba bha uba kiew ha la ka kyrdan Ka paw ruh ba ka don ka jingieit Ka jingieit ka don hapdeng U Pyrkhat bad ka Bakor. Kane ka jingieit ka long kaba saisoh namar ki kmie ki kpa baroh arliang, ki iamyniur lang sngewbha, kaba ki la lah ban ia poi ja poi doh.

Ka phang pdeng jong U Kyrwoh Mawlynnai ka long ka jingieit parabriew, kaba paw ha ka jingsumar Aspata ia u khynlung ba la ieh ka kmie, ka jingieit u kpa bad ka kmie kiba tingkhun ia u Bhakupar, La nang pynskhem shuh shuh da ka jingkitkhia kita ki tymmen ban wad ia ka kmie trai u Bhakupar. Ka jingieit samla kam da paw eh, namar u nongthoh um mut hi ban leh kumta.

-3-

Ngan pyni ha kane ka bynta ne sekshon ia ka rukom thaw tyngshop u B C Jyrwa. U B C. Jyrwa u jied ia ki tyngshop ki puron na la ki jinglong ba sngewrit bad ba khampoh ha ka imlang ka sahlang. Kane ka rukom thaw tyngshup puron ka dangbat sah ha ka jingmut jingpyrkhat, mynba u dang don ha Nonglwai. Dei na kane ka daw ba ki pyni ia ki jinglong ki briew kiba duk, kiba trei ba ktah ha

la ki jong ki kam ki jam kiba pher ba pher kum ka Ngen ba ka long kabi rep ba riang. U Khain ruh kumjuh tang ba u long uba kham riewspah na baroh ki tyngshop ki puron kiba don ha ka novel U Rang ne u Kai ki long ki nongdie nongdie ha iew ne kum ki nongkhaii lah ban ong ia ki lah ruh ban sken ia ka rukom thaw tyngshop-puron haba ki don ki jingbakla ha ka jingiim kum ki briew; hynrei kim pynsniew ne pynsngewsih ia kiwei pat. Lada shim nuksa, u Khain bad ka Ngen na la ki kyrdan ba ki don, haba kim kwah ban pynsngewsih ia kiba ha iing ha sem haba ka mon jong ki, ka long ban kohnguh ia la ki kmie ki kpa. Lada nga phai na kawei pat ka liang, lah ban iohi ba um lah ban pyni ia ka jingiapher uwei na uwei pat ne kawei na kawei pat. bad kim long ruh kum ki tyngshop ba im ba khih kum ki briew. Lada shim ia kane um lah ban pyniapher ia u Rang na u Khain ne u Kai ha ki jain-phong, ka sniehdoh ka rynieng ka ryniot bad kiwei de. Lada ka long kumta, ngan shu ieh ha u nongthoh ba un nang pynbha shuh shuh; katba ka por ka dang don.

—4—

Ha baroh ki kot lah ban iohi ba ki don ki tyngshop pdeng kum u Khain Une u tyngshop u la long uba tlot ha ka jingmut jingpyrkhat. Lah ruh ban iohi ba u don ki tyngshop rit kum ki jong ka Dit, U Rang. U Kai, Ka Reit bad u Sa ha kaba ki iakren ia ki kam jong ki tyngshop pdeng.

—5—

Ka rukom thaw tyngshop u B C. Jyrwa ha u Pyrkhat ka kham ipher khyndiat, haba ki tyugshop ki puron kumba ki nangiaisan katba nangiaid ka khana Ka pyni ha nga ba u Pyrkhat u long u tyngshop pdeng uba tlot ha ka jingmut jingpyrkhat. Ka daw ka long kum u briew uba stad u la dei ban sngewthuh bha kino ban jied ia la ka nongsumar. Nalorkata, ka jingieh noh jong u ia ka samla, ka Aiti ka nang pynsthem shuh shuh, ha ba u shah pyniaid ha ka Sngbeh jong u U nongthoh um lah ban tahrong tahrup ia ki tyngshop ki puron kumba dawa ba ki tyngshop ki puron ki dei ban don ha ka novel. Lah ruh ban iohi khyndiat

ba ki kiew kyrdan ha ka jingpule, pynban kim lah ban kiew ha la ka kam; laitnoh tang u pyrkhat. U pyni ba u Pyrkhat kum u nongiasaid ia ki mukotduma ha jing Kashari; katba ka Bakor pat kum ka doktor kaba sumar ia kiba pang ba jhiah. Nangta, u nongthoh um shym ai lad ia kane ka puron ba kan kiew kyrdan. U nonghikai uba don bynta naduh basdang haduh ba kut; um don kyrteng Ha ka jingshisha u dei ai kyrteng namar ba don arngut ki nonghikai Une u nonghikai ha kaba u aibor, pyntngen, pynshngain bad kyrsiew thiah kham tam eh ia u Pyrkhat Lada phai sha kawei pat ka bynta, lah ban iohi ba u nongthoh u ai jaka ruh ia ki tyngshop ki puron kum ki jong u Shaphrang, u Shemphang kiba ki long ki paralok jong u Pyrkhat, bad ka Aiti kum ka puron kaba paw lehse tang ha ka jingiakren bad ka jingiathuh jong kiwei pat lah ruh ban iohi ba ki tyngshop ki puron ki don ka jingduna shibun eh ha kaba ai dur ai dar, hynrei, la shu ieh noh ha u nongthoh ba un pynbha.

Ka rukom thaw tyngshop u B.C. Jyrwa ha U Kyrwoh Mawlynnai. Ha kane ka novel ruh ki nongpule ki hap ban shu mutdur hi shaphang ka rynieng ryniot une u tyngshop pdeng namar u nongthoh u kham pynleit jingmut sha ka kamram (Action) ba u la ai ha u Bhakupar. Ia ka samla u Bhakupar lei lei ym don jingbatai shibun. U nongthoh u lah lehse ban pyniapher ia u wei u tyngshop na u wei pat, lane ia ka puron na kawei pat ha ka sien ba hadien.

Ka story ne ka kh na ia kaba nga kwah ban pyni ia lai tylli ki novel jong u B C. Jyrwa.

Ka novel U Khain bad ka Ngen ka don ka khana haba arngut ki samla ba ia ieit bha, kata, u Khain bad ka Ngen kaba ki ia kynduh ha Iewmawngap ha basa u Sah Kai, Kane ka jingieit la sangteh song shuh shuh da ka jingiarap ka Dit Wat ia ka Dit ka la pyrshang ban iarap; katba don ia ka buit ka bor, pynban kam shym lah ban pyniapoi ja poi doh namar ka don ka jingiapyrkhing na baroh arliang ki jing kata ki kmie ki kpa.

Ka novel U Pyrkhat ka don ka khana shaphang uwei u samla uba kyrteng u Pyrkhat uba kwah ban long u Sahep Nongbishar namar katkum ka jingshem bad jingsngew jong u ki nongbishar ki leh ia la ka kamram don ruh ki bym leh sa-tia Une u samla u la sao ha Persara skul tat haduh ba un da pyndep ia ka skul ain ha Gauhati. U la long u khun badon baem, uba kohnguh sneng uba burom ia ki kmie ki kpa, bad ki nonghikai ruh kumjuh U la trei shitom shibun, haduh u la kiet noh ia ka por bam ja namar u kwah ban iarap ia ki nongkyndong bad ki nongsor U la pynhiar synjat lator bad kawei ka samla kaba kyrteng ka Bakor, kaba long doktor Ka la iehnoh ia u khun phrangsngi ha ka kti u Pyrkhat Ka khana ka kut, haba u nonghikai u leit pyntngen bad ai mynsiem ia u.

Lada nga bishar ia kane ka khana nga shem ba u nongthoh u wanlam ia ka jingbymdon ei ei, ka jingiadei bad ka khana, kum ka jingleit bam khana, ka jingleit peit phutbol, ka jingialehkai lyngkot, ki long lehse ki jingpynthud ia ka jingiaid ryntih jong ka plot, namar u nongthoh uban ia ka jinglong ka plot Lada u nongthoh u lah ban wanlam ha kaba ka Bakor kan ia donlang bad u Pyrkhat kumba la kdew haneng, laitnoh na ka jingialeh kai drama ia kaba kan long kum ka lad ba kin ia ithuh ithaw.

Ka novel U Kyrdoh Mawlynnai, ka don ka khanna shaphang kawei ka briew kaba duk. Ka don ki para marjan kiba ju ialeit iawan ha iing jong ka. Ka dei ka sngi ba ka tnga uta u briew ka la dei ban khakhun, bad ia leit pynbuh ha K J.P. Hospital, Jaiaw, Shillong. Ynda kane ka briew ka la dei ban mihnoh, haba kam don pisa shuh ban siew ia ka bai jingthiah ha Aspata. Ka la leit khmih ia la u tnga sha iing, hynrei ka shem ba u tnga jong ka, u la dep die lut ia ki jain baroh. Ka la aiei noh ia u khunlung ha kawei ka briew, bad la ri ei da u bah Shua uba ha Jaiaw ia uba ki la pynkyrteng ia u da u Bhakupar Ia une u Bhakupar la pynbuh skul sha Dibru ban pule Doctor. Ynda u la pyndep ia ka jingpule, bad u la trei ha kata ka juh ka Aspata,

kaba la kha ia u. Mynba u dang trei hangta. u la iohsngew ba um dei u khun trai jong ki. Da ka jingiarap jong ki, u la lah ban tip bad iakynduh ia la ka kmie trai. Ha lien kata u sa iapoi kha bad kawei ka samla kaba na Sohra.

— 6 —

Ha kane ka sekshon ngan pynl ia lai tylli ki plot jong ki novel U B.C. Jyrwa. Haba nga pule ia U Khain bad Ka Ngen naduh basdang ba u nongthoh u ai kyrteng ka Bynta II, haba ka don ka Main Plot bad ka subplot. Lada ngi shim na kane ngi lah ban iohi ba u Khain bad ka Ngen, ki long ki bynta jong ka main plot (Plot pdeng) kaba pynmih ia ki kam (actions) jong ki tyngshop-puron ia kaba pynmiia ki kam iing kam sem kata, ha lynnkha, ka jingialang samla ba iaieit tang shisien iohi, bad kaei ka jingjia hadien kata. Ka bynta jong u Rang bad ka Dit, nongta ka jong u S bad ka Reit ki long ki kamram jong ka subplot (plot kyrshan). Nga shem ba u nongthoh u shim ia ki jingjia ba kan tyllun tang ha ka plot.

Plot pdeng : Kane ka plot pdeng kata, ka long ki kam ialang samla ka Ngen ia kaba kam da lah eh ban pynpaw ia ka plot lai dong ne bynta. Ka paw ha nga ba u nongthoh u shu pynwan dur ia ki jingjia kiba shad tawiar ha ka khana. Pynban nga shem pat ba ka don kaba ngi khot ka ba sdang, ka pdeng bad ka bakut Lada bishar bha kam da don eh ia ki sohsat (Complications) bad ki lawsohsat (Denouement). Ki shu don tang katto katne ki jingjia, kiba kdat lynti sna kata ha kaba kin don ki sohsat kum ka Ngen ka shitom jingmut kumno ban khot ia la u samla ne uba ieit haba u wankai ha iing U nongthoh u pyni bad u pynsngewthuh ia ka jingiakren; tangba u khlem da iathuh la ki la don ka jingbakla ne em. Kane bha ia nga myntta ban pyni noh ia ki bynta ki don ha ka novel.

Kaba sdang : Kane ka kynthup ia ka jingai jingmut ka Dit ia ka Ngen kumno ban ialang samla bad ka jingiashem ia u Khain ha basa u bah Kai. Nangta la

narg bteng ter ter kum u kynjri ia ka jingiakynduh ha duh ban ia poi sha ka jingiakut ha ka Wah Thapbalieh. Dei hangne ba ki la iakhlei ia ka jubanlak na baroh arliang ha kaba ki la iateh juiang para ma ki.

Ka pdeng: Ka pdeng jong ka, ka sdang bi na bakut katei hane g ka Ngen ka la lyngngoh ia kaba kam lah ban iohi shuh ia u Khain, naduh ka sngi ba iakren ha ka Wah Thapbalieh, ka la iai kut ha ka la dei la kumno kumno ban leit wad jingtip na basa u bah Kaii Wat ka Ngen ka la pyrkhat khuslai, pynban ka la iakynduh ia ka Dit. Ka Dit ka la lyngngoh haba ka la iohi ia ka dur ka dar jong ka Ngen. Ka Dit ka la pynpaw ia la ka jingsngewlem ia la ka patalok, da kaba ong ba kan phah wad jingtip ha u Rang sha ri War ia U Khain.

Ka bakut: Kane ka kynthup ia ka jingiathuh ka Dit bad u Rang ia ka jingsngew jong kiba ha i ng jong u Khain bad ka Ngen, ka long khamtam eh haba ki la pynshai kdar ia ka jingsngew jong u Khain.

Ka subplot ka sdang hi najuh, ka poi shapdeng haba la pyni bad la ai jingmut da ka Dit, namar ka Ngen kam pat da peiphang en, khlem da don nongiarap lem. Ngi lap ia u Khain shuwa ban kut ka khana ha um shym wan pyniakynduh shuh naduh ka Bynta-13 ia ki tyngshop ki puron.

Ka jingiakynduh ka plot kyrshan: Lah ban shem ha kane ka rukom ba ka Ngen ka iakynduh ia ka Dit ha basa u bah Kai. Nangta ka bteng ia ka jingiakynduh bad jingiakren ha kaba ka Dit ka iathuh ba u bah Rang bad u bah Japang ki iawan kai ha iing Ka Dit ka la ai jingmut ia ka Ngen ba kumno ban ialang samla, haba ki la iapynduh biang ha basa u bah Kai. Ha ieo kata, ki la iapoi sh ka jingiakut ha ka Wah Thapbalieh Na kane ka bteng ia ka jingiakynduh ka Ngen bad ka Dit ha kaba ka la kylli ia u Khain kumno u long, namar kam pat iakynduh shuh. Ka Ngen ka ia kynduh ia ka Dit ha ka sngi ba ka la iathoh.

Ka kam jong ka subplot ka long bin pyndep bad pynpaw ia ki kamram jong ki tyngsiop ki puron ia kaba kin lah ban pyniasuk bad pyni shuh shuh; khamtam eh ban poi sha ka bynta jong ka khana Kumta, ka jingiakynduh ka plot pdang bad ka subplot kam da, shai bha Lada phai na kawei pat ka liang, ka long ba u pyndon kam ia ka subplot, khnang ba kan wanrah ia ka jingkut ba iadei dur hi, kata, ban pynsaai ia baroh kiba dang sah ha ka umdum.

Haba nga bishar lyngkot ia katei ka plot haneng ba ka don ar tylli ki plot, kata, ka main plot bad ka subplot. Kane ka main plot ka shad tawiar sawdong ia kane ka kynthup ia u Khain ka Ngen Lada phai sha ka subplot la shem ka kynthup ia u Rang bad ka Dit, nangta sa ia u Sa bad ka Reit Nga shem ba kane ka plot ka sdang na kajuh ka iaka, bad ruh ha kajuh ka por Ka jingkylli ka mih hato ka main Plot ka kham khlain mo ia ka subplot? Haba nga bishar lyngkot ia ka ei haneng, kam long kumta, bad ia kaei kaba nga iohi pat ka long ba hateng hateng ka sub plot ka paw ba ka kham khlain ban ia ka main plot, namar ka don ka dawbah ia kaba lah ban pynieng ia ia ka nia ha kaba u Rang bad ka Dit tang mar iaieit iathuin iajuh iajem ki la iathuh ha iing bad ki la ia poija po doh, haba ym don kano kano ka umsaw umsian ia ka ban khanglad khana lynti ne pynpulom ia ka jingthmu jong ki Haba u Rang u leit kai sha iing ka Dit ym kum u nongleit kai, hynrei u la ialam bad karto katne kiba ha iing ia kaba kin ia kylli ia ka Dit la ka sngewbha ne em ba u Rang un iapoi kha bad ka, Na ka liang kiba ha iing ka Dit ki ong "Ka long naduh mynno mynno ruh ki sngewbha" (p. 131). Haba nga phai sha u Khain bad ka Ngen ia kaba la dap hi shisha da ka jingsyier bad jingartatien suda katba phai i U Khain u la kular skhem ia ia ka baieit ha ka jingiakynduh ha Wah Thapbalieh, pynban ka Ngen ka dang don hi ka jingshepting, jingsyier kum ka kynthei barew ia kaei ka ban sajia hadien. Wat la ka Dit ka long ka puron rit, pynban ka dei ma ka ka ban da pyniaid sngeng bad kyntu ia ka Ngen ba ka dei ban iathuh noh ha iing

Ka plot jong U Kyrdoh Mawlyngnai : Kane ka plot jong u Kyrdoh Mawlyngnai ka long kaba bha, namar ka don ka jingiasnoh ia kawei ka jingj a bad kawei. Lah ruh ban iohi ia ka rukom buh ia ka plot ha kaba ka khana kam shym kah syrngiew ia ki tyngshop ki puron Kan kham bha ia nga mynta ban pyni noh ia ki lai bynta ba don ha ka plot.

Ka basdang : Lah ban oihi ba ka don kawei ka briew ka ba sui khun ha kaba la leit pynbuh ia ka' ha Aspata jong u Dr. Roberts ha Jaiaw. Shillong. Kane ka briew ka la kha ia u khun phrangsngi. Ka la iehnoh ia la u khun hangta ha aspata, namar ym don pisa ban siew ia ka bai Aspata. Kumta, la ai noh ha ki ar ngut ki briew ki bym don khun kiba na Jaiaw ba kin ri ei noh bad ia kaba ki la pynkyrteng ia u da u Bhakupar. Kine baroh shitymmen ki ieit bha ia u, haba ki la pynbuh skul sha Dibru ban pule ia ka lain Doktor. Ynda u la pyndep ia ka, bad u la trei ha kata kajuh Aspata ha kaba la kha ia u hi.

Ka pdeng ; Ynda u trei ha katei ka Aspata bad u la iohsngew na ka jingiathuh jong ki paralok ba um dei u khun trai ia kiba la ri ia u naduh ba u dang rit.

Kaba kut : Kane ka pyni pat ia ka jingiarap jong u bah Sbun bad ka Kong Hajar ha u Bhakupar un ia ithuh biang ia la ka kmie trai Ka khana ka iathuh ba la wan thiah pang ka kmie trai ha ka Aspata Ka long kum ka lad ba un ithuh da lade hi ia la ka kmie trai ha kaba ka la phet jyndat na u. Kane ka khana ka kut ha ka jingsngewbha haba u Bhakupar u la ioh ban pynbiar syrjat bad ka thei Doktor kaba u ju iaieit. Lah ban iohi shuh shuh da ka jingsngewthuh lang kaba u Bhakupar u la peit ia ki jong u bah Sbun bad Ka Kong Hajar haduh ba kin da tymmen

Ka plot U Pyrkhat : Haba nga pule ia U Pyrkhat naduh basdang kata naduh ka lynnong ba nyngkong (ia kaba u nongthoh u ai kyrteng ka Bynta - 1) Ka lah ban pynmih ia ka jingkylli kaei ka plot pdeng bad kaei ka plot kyrahan jong ka novel ? Lada peit tang na kane, ngi

jah ban iohi ia ka jingiadei u Pyrkhat bad u nonghikai ka long ka plot pdeng: hynrei kam shym long kumta. Kane, namarkata ka tyllun sawdong ia ka jingsan, jingpule ha 'persara skul, haduh ba un da pyndep ia kaei kaba don ha ka jingim Ka bynta jong u nonghikai kaba u ai jingnang jingstad ha ka imlang ka sahlang ka long ka subplot ne plot kyrshan.

Kumta katei ka jingkylli ka iadei bha bad u Pyrkhat haba u B.C. Jyrwa u pyniadei bad pyniajan eh ia u nonghikai bad u Pyrkhat; kumba ki ialong shiparalok. Ia kane la iohi naduh basdang ka lynnong ba nynkong. Da kaba sdang na ka plot pdeng. Kane ka plot pdeng ka pyni ia ka jingsan u Pyrkhat ha persara skul, un da pyndep ia ka jingtrei kam bad jingiathoh kurim.

Ka don ia kata kaba ngi khot kaba sdang, pdeng bad ka bakut. Ka don ka sohsat bad ka law sohsat Kane ka pyni ba don ka jingiadei bad ka jingong jong u Aristotle shaphang ka plot. Ki don katto katne ki jingjia ki ba pyni ba ka sohsat kum ia ka jingialeit iawan jong u Pyrkhat bad ka Bakor; hynrei la law noh ia kata da kaba ki kmie ki kpa ki iahap jingmut bad ka jingkwah jong ki khun.

Ka basdang : Kane ka kynthup ia ka jingiathoh shithi, bad jingiakynduh u Pyrkhat bad ka Bakor, ka jingpule u Pyrkhat ha Law College ha Gauhati; katba ka Bakor ka sdang pyndep ia ka lain Doktor ha Dibru

Ka pdeng : Ka sdang na bakut katei haneng. Ka jingiakren u Pyrkhat bad kiba ha iing jong ka Bakor kumno ban pynbeit ia ka sngi kyntiew kurim khnang ba kan long kaba i shongkun.

Kaba kut : Kane ka kynthup ia ka jingpeng bad bad jingiap jong ka Bakor; hadien ba ka la dep kha ia u khun phrangsngi. Nangta ka jingpang ka la wan biang ha ka, ban tyllep ia ka jingim, haduh ban da iehnoh ia u khun ha la u tnga. Kane ka bynta ka kut ha kaba u nonghikai u la wan ban iasyllok bad u..

Ka subplot ka sdang hi na juh ka poi shapdeng ha ka jingiadei, jingpyni, jingialeit iawan bad ka jingsneng jingkhraw jong u nonghikai, kaba iadei bad ka Ktien U Blei;

katkum ka jingbikai tynrai ka niam Khristan Ngi lah ban iohi ba u nonghikai ba u wan iakynduh ia ki tyngshop ki puron.

Ka jingiatyngkhuh ka plot pdeng bad ka plot kyrshan: Ngi lah ban iohi ba u nonghikai u saindur ia u Pyrkhat naduh ka persara skul haduh ba u da pyndep ia ka jingiakynduh u Pyrkhat bad u nonghikai shuwa ba un iathuh bad ka Bakor Ka jingiakynduh biang u Pyrkhar bad u nonghikai na ka sngi ba la khlad noh ka Bakor Ka jingai jingmut jong u nonghikai hadien ba ka Bakor ka la khlad la katto katne bnai

Ha kane ka bynta ngan pyni ia ka buit iathuh khana, kumba ka paw ha ka novel ba u la thoh.

Ka buit iathuh ka long kawei na ki buit kiba u nongthoh u pyndon kam la ka dei ha ka novel ne poitri ne Drama Lada u nongthoh uba nang ban pyndon kam ia kane ka buit iathuh, kan pynlong ia ki nongpule ba kin ym btai; lada ka kot jong ki ka long ka bajrong katno ruh. Kane ka buit iathuh ka shoug ha ka plot, kaba u la mang lypa ia ka khana. U H.W. Sten u iathub lyngkot kumne

Kawei ka long kaba u nongthoh u iathuh bi da lade ia ka khana khlem da pyndon kam ia ki tyngshop jong u ban iakren than p ra ma ki; bad kawei pat ka long ba u jied ia kawei na ki tyngshop ban iathuh ia ka khana naduh haduh bakut kumba leh u Charles Dickens ha ka David Copperfield Hynrei u lah ruh ban iathuh bi bad pyndon kam da ia ki tyngshop paroa ban thir ia ka khana haduh ban da kut [1]

Kaei kaba nga kwah ban bshar ka long ia ka buit iathuh u B. C, Jyrwa kumba ka paw ha u Khain bad ka Ngen. Nga lah ban iohi ne shem ha ki sla 4 bad 5 lyngba ka jingkren ka Dit bad u Rang ia u Khain ia kaba ka pynsngewthuh khyndiat shaphang ka jinglong jingim bad ka long ing longsem jong u hi haba la iathuh ba u Khain u dei u khun ka iak ki puuit ha Pyrdá Nitorkats, u long ruh

[1] H W Sten : Shaphang Ka Novel (1982) p. 69.

uba palat liam na ki para ba ia samla ryngkat ha ka dur; rynieng, jinglong bad ka baroh Na ka liang ka Ngen pat la shem ha ki sla 6 bad 37 da ka jingiathuh ka Dit bad u Khain Lyngba kine ki tyng hop ki puron, lah ban tip ia kiwei pat ki tyngshop haba ka Ngen ka dei ka khun ka kup shiliang ka sem shilliang. Na ka jingkynthoh bad ka jingiathuh jong kiwei pat ki tyngshop kiba u khlem ai kyrteng ba 'kato ka rathew ' bad" Kum kato ka rangli" (p 48) Na kane lah ban tip shuh ia ka jing ka sem jong ka ba ka long kiba duk shibun. Lah ruh ban sngewthuh na ka riam ka beit jong ka. kam da long eh kaba kan ia ryngkat kyrdan bad kiwei pat ki briew jong ka novel Na ka jingiathuh phohsniew da peit jong u Khain ba ka Ngen ka don ka dur ka rynieng ka rymiot, jingkoit jingkhiah, u shniuh uba jrong. ki ngap ki basaw ki rymmiang shyntur kum shijur ki sohshang ih; ki kimat kum ki ar ki jingkhangit na ka kamra badum Lada bishar bha na kane ka jingiathuh u Khain ba ka Ngen ka don ka dur ba itynnad bad babha jinglong Lada shim pat ha ki kyntien "ki ngap kiba saw ki rymmiang shyntur kum shijur ki sohshang ih" ngi lah ban sngewthuh ba ka Ngen ka long kaba tahrong tahrup barabor, namar na ka rukom iathuh jong u nongthoh kam da shai bha. Ka paw ha nga ba u nongthoh u pyndon kam da ka rukom bymbeit (Indirect Method) Ym da ka rukom babeit (Direct Method) ia ka Ngen la ong 'ka dang kyrshut kjat ha shakiar" (p l) bad kyrshut khongdong jat bad ka kynud jingrwai" (p 37) Nangta pat 'ka shyntur ka ding sawhuin ba ka dang lah bam kwai" (p.3) Lah ruh ban ia nujor bad ka (p 57) Hangne, ngim da lah eh ban tip ia ka jingbeh, jingrit, ka rong ka sniehdoh kaba kumno la ka Dit ym don jingbatai bashai 'bynrei la iathuh ba "ka riew phlek phlek" (p.4). Dei na kane ka jinglong ba ka don kaba ngi lah ban pyniapher ia ka Ngen Lada phai sha u Khain u nongthoh u iathuh ba u long uba dang samla kiba lehse. u long uba bha briew; hynrei ym shym ioh pat ka jingbatai ba biang 'hi shiak Kumta, u nongthoh u leh ia ngi ha ka umdum ia ka ban shu muldur hi. U nongthoh u batai shisien ia u Khain ba "kynihuit la ka spong rusom" (p 77). Lada ka long kumta, ka paw ha nga,

namarkata, wat ia u maw u dieng ruh lah ban pynspong ha ka juh ka rukom.

Ka buit iathuh u B C. Jyrwa ka iapher bak ly-bak na kiwei pat ki nongthoh. Lada shim nuksa Ka Samla Nongkyndong jong u H.W Sten ia kaba ngi iohi ia u Mahlon haba u don ha ka jingthiah pang u ioh ban batai satai ia ka dur ka dar jong ka Ruth. Ngi lah ruh ban mutdur ia ka dur ka dar jong u Mahlon bad Chillion; katba ki d ng iatrei iaktah ha lyngkha. Lada phai sha u Khain bad ka Naen te ki tyngshop ki puron kim da lah eh ban ai jinghun ia ki nongpule.

Lyngba ka jingiathuh u kpa u Khain, ngi shym ne tip haba u ong :

> "Oh ! uto? ... ...ia u to ym dei ban shu byrngem. bynrei dei ban shu pynkiew skong, imat ba mem iatip ia kata u sa kynroi ia ine haw leh kumta lishai lashai ynda me iakynduh, men shem ba u long da kumwei pa' um long tang u nong kam iaslat, u beh mrad, u dei rah uba naangbha ban phawer birla ryngkat bad ka Duitara jong u Haw da iapyrshang iateit (p 66).

Lyngba ka jingiathuh jong une u tyngshop kaba u nongthoh u khlem da ai kyrteng haba la bat ia ka jinglong jong kiwei pat ki tyngshop bad u da nud ban kren da kaba shai kdar. Wat la u lah pat pat batai haduh kattei pynban um shym lah bah wallam ia ka dur ka dar, ka rynieng ka ryniot jong une u tymmen. Lyngba ka jingphawar jingrwai une u tymmen, u nongthoh u pynioh ia ka kabu ksiar ha kaba kumno ban i syllok ki samla, samhoi, haba ki la dei ban thaw ia ka longling longsem ba skhem. U la pyarung shuh shuh ha une u tymmen ia ka snap iathuh lypa da kaba u rwai shaphang ka khana ka 'thei Umsawmat bariewspah bad basarong. Kane ka jingrwai ka la ktah shibun ia ka jingmut jingpyrkhat jong ki rang bad ki thei samla, khamtam eh ia u Khain haba u don ka jingiasnoh ba jan eh bad kane ka khana. Dei lyngba kane kane ka jingrwai, ngi lah ban angewthuh ba ka long kum ka jingiathuh lyngkot ia kaei ka ban sa jia ha ka khana.

Ngi lah ban iohi shuh shuh ha ki (sla. 136-137) lyngba ka jingiakren u Rang, Dit, bad ka Reit ia ka ba la iathuh ia ngi shaphang ki jingjia ia u Khain ha ki sngi ba khatdun jong ka jingim.

Lada ka phang pdeng ka long tang shaphang ka jingieit kan jin da la long kaba da sngewtynnat shibun; hynrei kam shym long kumta, pynban ka kdat sha kawei pat kum ba iabeh khiat shoh kba, iasiat thong, thied pukhlein, thangiap bad ki jingkyntiew kurim u Rang bad ka Dit ia kaba ym don jingiadei ei ei bad ka phang pdeng. U nongthoh pat u kwah ban pyni ia la ko snor (culture). Ngi lah ban kham pdiang; la da ngi iohi ba ka Ngen kan ialeit lang sha madan ia siat ne behmrad khnang ba kin iaioh phylliew jingieit khambha, iwei ia iwei pat.

Wat ia ka thangbriew ki long tang ka jingpynkha ha kajuh ka por kaba kan lah ban ia itbuh ia kiba ha iing ha sem jong u Khain. Ka khana kan jin la kham sngewtynnat, lada ka jingiathoh kurim u Rang bad ka Dit, haba kan long artat kum ka jingkhreh na ka bynta u Khain bad ka Ngen. Lada bishar bha ia ka por iathoh u Rang bad ka Dit, u la dei ban buh ia ki nongpule ha ka jingkwah tip ba dang bud, namar ha kane ka bynta lah ban iohi ba ka la poi tiap ha khar lum jong ka khana Hynrei haba pule pat ia ka, la shem kam long kumta, ki jingjia kaba pynkha ia katei ka bynta la wanrah pat ha ki nongpule ban pynngeit ia ka phang pdeng shaphang ka Sohlyngngem bad u Rynniaw, kaba dang iai sah ha ka jingmut jingpyrkhat jong u nongthoh, kaba u la lah ban pynpoi ia ka Ngen sha ka jingthmu ba u la kwah.

U B. C. Jyrwa um shym lah ban pyni ia ki tyngshop ki puron ba kin long ki baim bakhih. Lada shim ia u Kh ia um pyrkhat kum ia ki briew, laitnoh haba pyrkhat bad phohsniew ia ka Ngen. Ngi lap ia u Khain ba u ia kynduh nyngkong nyngshap ia ka Ngen ha Iew Mawngap ha basa u bah Kai. U Khain u la leit on lynti ia ka Ngen kumjuh ia Dit sha Nonglwai. Haba u Khain u la poi sha iing mynmiet um nangthiah nangdem shuh. U nongthoh u iathuh ba :

Hadien ba ka pyrthei ka la sdang iap jar u pat marwei u dang lynga bad pisa mynsiem ha la palong shapbang kaei kaba la jia ha ki khyndiat kynta kiba la dep. Teng teng u pyrkhat haba teng teng pat u sngewhun kumba ka la jong. (p 11).

Ngi shem ba u Khain u kren ha iing la kum u rangbah briew hi, hynrei u pynpaw ia la ki jingmut jingpyrkhat kum uba dang khynnah. Lada shim pat ia ka Ngen, ka ju pynpaw ia ki kyntien bathiang, tang haba ka don marwei kaba kam nud ban pynmih ia ka ktien 'ieit' na la ka na la ka shyntur, kumjuh ruh na ka liang jong u Khain Ka daw ka long ba u nongthoh u la pynnguid noh khlem da pynpaw ia ki shabar. Pynbah halor kar e la shem ba ka ju iai jia ha ka imlang - sahlang.

Ki kam ki jingleh ia kaba ki trei ki ktah, ki jingsneng jingpyni, jingieit bad kiwei de kim da lah eh ban pyniadei dur ha ka rukom pyrkhat bad jingim jong ki briew. La shem ba ki kam ki tlot shibun. Kam shym don kano kano ka jingjia bakhluit La ka don ka jingpyni da ki kmie ki kpa ia u khain; hynrei la shim pat ba kam da don ka jingiamai. Lah ban ong ba dei ha kane ka rukom ia kiba ki kam jong u Khain bad ka Ngen ki long kiba iaid suki bad tlot ha ka jub ka por.

Lada shim jingkhein ia u phan, haba u nongthoh um shym pyni ba katno bnai u dei ban sah hapoh khyndew? ne katno bnai u dei ban khlong pat? ne dei u phan uba la wanrah na iing sha lyngkha ban shet bam sngi.

Kam don ka jingiaieit. Lada shim na ka liang ka jingieshoh kba, ka Ngen kam shym don. Ka long kumjuh ruh ha ka liang ka jingbeh mrad. Lada phai pat ha iew Mawngap ka don tang khyndiat ha kaba ka lah ban jadei dur bha. Nga pynkut ia ka buit iathuh jong u B. C. Jyrwa kam da don eh ia kaei kaba dei ban don ha ka novel. Kam don ruh ka bor ban ring ia ki jingsngew

jong ki nongpule ia kaba pynpaw ia ka jingim bashisha ha ka imlang - sahlang; kumba lap ha ka Mayor of Casterbrigde jong u Thomsh Hardy. Pynban halor kane, ka buit iathuh u B C. Jyrwa u pynwan dur ha la ka jong ka jingmutdur.

Ka buit iathuh khana h U Kyrdoh Mawlynnai: Ha kane ka novel u B. C Jyrwa u pyndon kam ia ar tylli ki buit iathuh. Kawei ka long da kaba u batai da lade ia ki jingjia bad ia ki briew ba u thaw. bad kawei pat ka ka long da kaba pyniathuh da ki tyngshop ba u la thaw.

7

Ka buit iathuhkhana ha u Pyrkhat : U B. C. Jyrwa u pyndon kam ia kane ka buit iathuh da kaba u batai bad pynkren ia u Pyrkhat ba " nga te nga da kwah eh ban long u Nongbishar uba stad" (p 4). Dei na kane lehse kaba u nongthoh u la lah ban bteng ia ka bynta jong u Pyrkhat kum u tyngshop pdeng haba pynpoi sha ka thong.

Ha ka sla 131 lah ban iohi ba u Pyrkhat u kren "Ngam da khuslai than shaphang kata namar nga la pyrkhat lypa shaphang ia lade haduh mynta". Kane ka pyni ba u Pyrkhat; lada u iashong kha bad ka doktor un ioh shibun ka por ban trei kam, khnang ban ym don ka jingpang jingjhia ia ki khun namar ka dei ka doktor, hynrei u khlem da ai lad, pat ia u Nongbuh Nongthaw. Kumta, ka jingmut jong u Pyrkhat ka shu kut hi tang ha ka jingmut jingpyrkhat, khlem da poi sha kaba u mut.

U B C. Jyrwa um long tang u nongthoh novel, hynrei u long ruh u nongthaw jingrwai. Lah ruh ban ong ba u la thoh katto katne ki poim kiba la kup ia ka dur ka Lirik ha ka kot kaba u ai kyrteng Na,, Nengpei ki Sur Myllung (1871) · kum" Ka Sor Shillong "U Nongshna dur" ia kaba ngi lah ban khot ka ballad bad kiwei de ki poim. Ka poim shaphang "U Klew' lah ban khot ba ka dei ka Narrative Poetry ha ka kot ba ai kyrteng Na Pongshai ki Puramit (1970),

Nalor kitei u la thoh ruh kum ka Blank Verse ia kaba ngi lah ban ong ba ka la jan kot ha U Ksan bad u Thombor (1973). U la thoh ruh ia ki poim kiba long ki Free Verse ha ka kot Ki Matlong Ka Jutang, Jingkmen B'la Bam Hynroh (1980).

Nga la kdew ia kitei ki jingtrei jong u B C. Jyrwa haneng ban lam jingmut ba um dei tang u nongthoh novel; hynrei u dei ruh ha kajuh ka por u nongthaw poitri. Naduh ka lynnong kaba bud ia kane, ngan pylleit jingmut sha ka novel ia kaba ngam shym iathuh tang khyndiat ruh shaphang jong ka, kata, ka dei U Kynjri Ksiar. Ka jing pule ha ki lynnong babud ka thew ban pyni ia ka sap ka phong ba une nongthoh u don kat kumba ka paw ha nga, la u da thmu shisha ne da kaba shujia ryngkhat

CHAPTER — II

KA PLOT U KYNJRI KSIAR

Ka Plot ka wan na ka ktien Greek "Muthos" kaba mut "Jingmut dur". Ka plot ka dei ka jingbuh ter ter ia ki jingjia ba iathuh; lyngba ki tyngshop ki puron katkum ka longbriew manbriew. Lah ruh ban batai ba ka plot ka dei ka jingbuh ryntih ia kiei kiei baroh; kumba ki dei ban long ne jia Nga lah ban phiah ia ka plot ha ki lai bynta, kata, ka jingkiew jot ki kam, haba ia ki jingjia la batai ban kot sha ka jingpynkut bathikna. Lah ruh ban iohi ia ki sohsat (Complication) ba thylli hi mlon Na kane ka jingkiew jot ki kam haba ka bud ryngkhi da ka jingkylla syndet ka nusib ne ka kliar lum ne ka jingnoh arsut jong ki jingjia. Hangne, lah ruh ban iohi ia ka nusib jong u tyngshop ne ka puron ia ka jingiaksaid jong ki ha ka jingim bashisha na kaba bha sha kaba sniew Dei ha kane ka kyndon ba ki tyngshop ki puron ia kiba "lah ban sngewthuh ha iede ia ka ban iap ne iohi ia ka jingshisha. Kawei pat ka bynta ka dei ka lawsohsat (denouement), haba ki jingjia baroh

la wallam sha ka jingpynkut Na kane, lah ban s ngewthuh ba ka bud artad ban poi tiap sha ka bakut; haba la niewtang ia ki jingjia baroh ia kaba ym lah ban ong da kumwei pat, namar ka la pynhun ia ka nongpule.

U Aristotle u batai ia ka plot ba "ka long ka jingpyrthuh bud ia ki jingjia " ka jingpynbeit ryntih ia ia ki jingjia" 1. U Aristotle u ong ba ka plot ka dei ban don ka basdang, ka pdeng bad ka bakut. Ia kane u kdew ha ka lynnong VII ka poetics. U Aristotle u ong ba ka don lai tylli ki plot, kata, (i) kaba bha tam (2) ka bashisur, (3) ka basniew tam Ka babha tam u batai ba pynmih ia ka jinglyngngoh bad pynkyndit ha

U nongpule ne nongpeit kai. Ka pynmih namar ka jingkylla syndet ka nusib (peripateia) u tyngshop ne ka puron ka jingithuh (anagnorisis) ha ki briew. Kane, ka plot ka dei ruh ban don ka maia, ka dawa ia ka balei?. Kane namarkata, ka dawa ban pynshai bad pynithuh paw ia ki daw baroh haba la pynrung ia ki jingjia. Hangne, nga lah ban ong ba ki tyngshop ki puron ki dei ban pynkylla dur ia lade; katkum ka jingiaid jong ka por. Ka plot ba shisur pat ong "kaba pyni tang ia kawei ka kam .....khlem da pyni ia ka jingkylla khongpong, ia ki jingjia bad ia ka jingiathuh ne jinglap ia ka jingshisha" 2.

U kren ruh ia ka p'ot basniew tam kata ka lang ha kaba ka mang ban pyni tang ia ki kam babud kawei pat, khlem da don ka jingmih badon kam ne lah ban long. U Aristotle kren snaphang ka shyngrong jong -

---

1 S H. Butcher **Aristotle's Theory of Poetry and Fine Art**, (rpt 1981), p. 25.

2 Butcher, Op Cit, 39.

Ka plot ba ka don "ka basdang ka pdeng bad bakut" 3. Ha ka lyngnong XIII jong ka Poetics la ban ba "Ka jingkylla ka nusib kam dei na kaba sniew sha kaba bha, hynrei khongpong na babha sha ka basniew" 4 Lah ban sngewthuh ia kane badon kiba ngeit bad babud ia ka jingpyni jong u. Ia kum kane ka jait plot la tip kum ka plot lai dong. Ha ka lyngnong XVIII u pynrung ia 'ka Sohsat (Complication) bad Lawsohsat (Denouement) '5. Kumta, ka dei ban don san bynta, kata, ka dei ban don san bynta. kata, ka basdang, ka sohsat, ka pdeng, ka lawsohsat bad ka bakut. Shaphang ka basdang U Aristotle u batai ba "Kaba sdang ka long kata kaba da lade hi kam bud ia kaei kaei da ki jingdawa bamih na ka daw "6. Namarkata, ka khana ka dei ban pyni ne iathuh ia ki jaka ha kaba la bsiat ter ter na ka. Shaphang ka sohsat u batai ba "ka bteng na ka jingsdang ka kam sha ka bynta ha kaba buh dak jong ka jingkylla ka nusib na ka babha ne basniew" 7. Ha kane ka bynta, lah ban iohi ba ki tyngshop ki puron ki iaksaid hapdeng jong ki, kata, ban poi sha kliar lum kaba hapdeng bah jong ki kam (Actions) ha ka khana. Dei ha kane ka bynta ia kaba ngi lah ban iohi ba ki tyngshop ki puron ki iaksaid lwit-shi-lwit hapoh badum sha ka thong la ka dei ka jinghap kyrdan ne jingkiew kyrdan ha bakut ka khana. Namarkata, ka sohsat ka pynkhlain ia ka jingkylla syndet ka nusib; ynda ki kam ki poi shaphang jong ka plot. Shaphang ka pdeng u Aristotle u batai ba "ka pdeng ka long kata ha kaba ia kiei kiei kun katto katne kiwei pat ki bud ia ka"8.

---

3 Ibid, p. 31.
4 Ibid, p. 47.
5 Ibid, p. 65.
6 Ibid, p. 31.
7 Ibid, p. 65.
8 Ibid, p. 31.

Kane ka pdeng ka kut, haba ki tyngshop ki puron ki lap lynti ia kaba ki dei ban rai ha ka jingim bashisha. Lada kumta, ka pyni ba ki tyngshop ki puron ki rai: ynda la lap ia ka jingshisha ne lah ban long haba ki la iakut jingmut triang ban jam shakhmat long katba long ne jia katba jia. Shaphang ka Lawsohsat. U Aristotle u batai "ka Lawsohsat ka long kata kaba bud ia ka jingkylla na ka jingsdang sha kaba kut" 9. Kumta, ia ka sohsat baroh ba don ha ka pdeng; haba la sdang ban iaid khyndiat—pa—khyndiat badon ha ka plot. Kane ka long kum ban pynsngewthuh ia ki nongpule ba kin tip hi noh khlem da pule ia ka kot baroh kawei; lyngba kane ka lawsohsat ka pynlong ne pynlah ia u nongthaw ban wanlam ha ki nongpule ia ka bynta bakut jong ka plot; Bad ruh de ia ka khana kaba kut u Aristotle u batai ba "......ka long kata kaba na lade hi kaba bud na ki katto katne kiwei pat hynrei kam don ka jingbud ia ka" 10 Dei ha kane ka bynta ia kaba nga sngew pat ba kaba kut ka long kata kaba bud ia ki jingjia baroh sha khmat; haba ym lah ban kiar ia ka, da kaba pynbiang ia ka jingpynkut. Te na kane lah ban pynshai shuh shuh da kaba ka long ban pynshai kdar bad pynpaw tyngkrein ia ki jingjia ba la leh; haba pynsah jingkynmaw ha ki nongpule ban ia kaba nyngkong bad baar kiba; lehse ban shu kdat lynti khnang ban kham pynwin dur shuh shuh. Haba la poi sha ka bakut, ka nia ruh ka lah kut; haba u nongpule um shym kwah tip ei ei shuh; hadien ba la iathuh.

Haba pule ia U Kynjri Ksiar na basdang haduh bakut, nga shem ba ka don ka plot kata ka sdang, ka pdeng bad ka bakut.

Ka don ka plot ia kaba ai kyrteng ka plot shisur, lada phai sha ka namar la shem ba long tang shisur. Ka pyni ba u nongthoh u pyalong ia u Juban kum u tyngshop uba don ka jingiadei beit plak bad ka jingmut jong ka hi. Ngi lah ban iohi ha ka, tang ia kawei ka kam bad ka jingkylla ka nusib ha ka jingim, kaba khlem da don eh ia kaba p:n' ia ki jing-

jia ba kin long ne kylla khongpong ne lap ia ka jingshisha; hynrei ka iaid beit sak-sak na kawei ka jingiakhlem da pynkut ia ka. Khnang ban kham pynshai lah ban pyni khynniat ia ka nusib jong u Juban. Ka jingkylla khongpong namar u trei la kakam kum u Nongpynsaphriang ia ka Ktien U Blei; katkum ka jinghikai tynrai jong ka Niam Khristan Ula pyrshang ban kiar lai maw lai dieng ia ka Sor Shillong; hynrei ki jingjia; haba ki jia ha ka nusib da kumwei pat. Te, na kita ki jingjia ki ialam ia u Juban khlem da don ka jingkylla khongpong ne lap ia ka jingshisha; hynrei ka shu pyni ia ka jingkylla khongpong ka nusib ha kaba u wan poi sha Sor shillong: bad ka jingsah ryngkat bad ka Sharai; na baka la len ha khmat ka ain ba um dei u Kurim jong ka.

La kwah ruh ban pynshisha ha ka novel kaba hangno ya shem ia ka jingkut kaba sdang, ka pdeng bad ka bakut. La shem ha kane ka novel (U Kynjri Ksiar) ba don ka plot pdeng bad ka sub-plot, Na kane, ngi lah ban iohi ia kaba synshar bad jingshem jong u Juban bad u Phylla, kaba lah ban ong ba ka long ka plot pdeng ; hynrei kam shym long kumta, kane ka tyllun sawdong ia ki jingshem bad jingkam jong u Juban naduh basdang h duh bakut. Lah ban iohi ia ka bynta jong u Phylla, haba u iathuh lypa ia kiei kiei ki ban sa jia ym kum u nongpyllait pat na ka jingjia.

Ka plot pdeng : Ka plot pdeng ka long kata kaba synshar bad jingkam jong u Juban ia kaba ka pyndap lai bynta, kata ka basdang, ka pdeng bad ka bakut. Lah ruh ban shem ia ka sohsat bad ka lawsohsat. Namar kata, ka da iadei eh bad ka jinghikai u Aristotle ba kadei ka plot shisur. Ki don ki jingjia ki ba iatam sha ka soh sat kum ha kaba u Juban u khuslai jingmut ia ka jingiathuh u Phylla ba u dei ban mad ia kawei ka jingjia; hadien kawei pat, sa tang ka por kaba ap kmang ia u; hynrei ki jingjia kim shym la neh slem, khlem da pynpaw ha u Juban

---

*Nga bishar bad pyndo ia kam ia ka kot jong slem shon ba ar (1986).

Ka basdang : Kane ka kynthup ia ka jingmih u Juban na kyndong kaba na shajan Pommura kaba kyrteng ka Sah Pongdeng sha Sor Shillong bad ka jingshem jong u, haba u iakynduh ia u Phylla ha ka sien ka hanyngkong eh. Nangta, ka iaid haduh ka sngi ka jingiathuh u Phylla bad ka jingsah u Juban ha iing jong u; bad hadien ka jingmih noh u Juban na iing jong u hi; ban leit shawei pat ka jaka khnang ban kiar ia lade ba kin ym iai jia kumba la iathuh da u Phylla.

Ka pdeng : Ka pdeng jong ka, ka sdang na bakut katei haneng, ka jingshem u Juban ia ka Sharai, jingleit wad iing ban sah, namar kam long ka jaka kaba ai jingshngain ia ki, ban shu sah ha khlaw ha btap, ka wan ka jingkyrduh hapdeng jong ki, naba ym don ham shuh Ka jingrai jong ki ban iamih noh na kata ka iing kaba ki iasah: bad ka jingai ka Sharai ia u Kynjri Ksiar ban die duh noh, namar byrn don pisa shuh. Nangta, ka jingshah kem u Juban ha ki CID, bad ka jingialam ia u Juban sha la ka Kurim, namar kitei ki CID kim shaniah ia ka jingiathuh jong u

Ka bakut ; Kane ka kynthup ia ka jingshah set patok u Juban, ka jingwan paw kyndit u Phylla ban iashem ia u Juban, ka jingiakren kiba ha iing ka Sharai, bad ka jingbabe ia kaei ba ka la leh bad len ia ka jingshisha ia u briew uba lui lui, u bym tip ei ei rub em, ka jingpyllait noh ia u Juban na patok da ka jingbah jamin u Kni Rangbah ka Sharai, u Bah Shot, bad ka jingiasngewthuh jingmut biang hapdeng jong ki, ia ka ban bteng ia ka longiing longsem basuk.

Ka Sub-plot : Kane ka sdang najuh ka poi sha pdeng ia ka jingiathuh u Phyl'a ia ki jingtip ia kaba yn sa jia ia u Juban bad ka jinglaw noh ia ka. Ngi lap pat ba u Phylla shuwa ban kut ka khana u ia kynduh ia ki briew jong ka khana.

Ka jingiatyngkhuh ka plot pdeng bad ka plot kyrshan : ka jingiatyngkhuh ka plot pdeng bad ka plot kyrshan ka kaba u Phylla u iathuh bad aneng ia u Juban ba un kiar na Sor Shillong, kyntei ka nusib jong u, ka long da

kumwei pat, haba la tian bishar ia u ha iing Kashari, namar U Kynjri Kriar uba ki wad ki CID ba u don bad u. Ka jingiakren ka Sharai bad la kiba ha iing u bah Shot uba long u kni jong ka.

Ka kam jong ka sub-plot ka pyni ba u Phylla u long u briew uba phylla ia uba lah ban iathuh ia ki ban jia ym pat ban pyllait ne iada na ka.

Ka bakut : Lada nga peit bad bishar bha ia ka bynta bakut, nga shem ba kam da lah eh ban pynhun ia ki nongpule, namar ki jingjia la shu thep jubor ia kaba u la thmu bad mang ipa naduh basdang. La iohi ba u nongthoh u buh ia ki nongpule ha ka umdum u da u iathuh ba :

Ki CID kiba la ioh jingtip na kata ka shnong kaba ki la mih ki la syntiat bha ia ka jingleit jingwan jong ki, la kim la ki dei ne kim dei, kita kiba ia suba.

Lada ka long kumtei, ha ka jingshisha u dei ban pynrung shapdeng kum ban law noh ia ki sohsat. Kumta, la shu iohi ha ka sla 55 u khlem da pynshai; hyrnei u shu pyni ba ha ka por bishar ia u Juban ia kaba ka Sharai ka don laug bad kiba ha iing ha ka sla 65 la u nongthoh u la pynshai pat kham hadien ha ki sla 67 haduh 71. Lada ka long kumta, nga ai jingmut ban pynbha shuh shuh ia ka, khnang ba ka khana kan kham itynnat, iahap dur bad ka jingjia babud ter ter kiba long lehse ki kham lyngkot ne kham jrong khyndiat ia kaba la dei ban thep sha ka sla 55. Lada kane ka jingai jingmut kan long kaba jop. nga ngeit ba kan don ka jingkylla khyndiat khynsoit, kata, ha ka Lynnong VI bad VII. Na ka liang ka jingbuh ryntih ia ki jingjia kin long kumba la buh da u nongthaw, haba kin kut ha ki lynniew sngi ne lynnong. Ha ki sla 54 bad 55 haba u nongthoh u shu pyni ia ka Sharai ba " kum kata kaba ki wad daduh kata ka sngi, ba ki tip ba ka la phetlap na ka kti jong kita ki nonglute – Katba ka jingpeit shin bad buddien jong ki ia ka ka dang iaid" Hator kane, nga shem ba u nongthoh u khlem da pynshai kumno ki C. I.D. ki kem ia ka Sharai ne mano ba

ialam bad kumno ka leit phai sha iing. Nga i pat ba u nongthoh u kwah ba ki nongpule ba ki shu mutdur ha la ka jong ka jingsngew. Na ka liang ka jingiasyllok kiba ha iing ka Sharai, khnang ba kan ym don ka jingbaje pat hadien la ka dei ka jingbyrngem ne ka jingpynsngewthuh ia ka babha ne ka bisniew ia kaba la dei ban pynhap ne pynrung sha ka bynta ba shapdeng jong ka khana.

Lah ban shem ia ka plot u B.C. Jyrwa ba ka novel U Kynjri Ksiar ba ka don ki jingjia ki iasyriem bad ka Oedipus Rex jong u Sophocles naba ki jingjia ia kaba u Juban u ialeh ban kiar ia ka Sor Shillong; hynrei ki jingjia ha ka nusib jong u pat ka ialam sha ka jingshah rem ne jingshah khring sha ka jingsniew, namar u mih na la shnong ban ialap ia ka Ktien u Blei.

Ngim lah pat ban len ba u B C. Jyrwa imat u khlem da ioh pule ia ka jingthoh u Aristotle ha kaba kan don ka sdang, ka pdeng bad ka bakut Lada ka long kumta, nga pynkut nia ia ka plot u B C. Jyrwa ha ka shu jia ryngkhat ia kaba u nongthoh u khlem da poi pyrkhat ne phohsniew ba kan iahap dur kumba la kdew hangeng.

Nga la pynpaw ia ka plot jong kiwei pat bad jong u B.C Jyrwa sha ka Lynnong — I, bad haba nga ia nujor bad kawei na kita, u Khain bad ka Ngen bad ka plot U Kynjri Ksiar ia kaba nga la bishar ha kane ka lyngnong, nga shem ba ka plot jong u Kynjri Ksiar ka kham bha ban ia ka ba lap ha katei kawei pat.

Ha ka Lynnong ba bud ngan bishar ia ka khana (story) jong ka novel.

CHAPTER — III.

KA KHANA:

U E. M. Forster u batai ba ka khana ne story " ka long ka jongrim jong ka novel " "bad ka khana ka long ka jingiathuh ia ki jingjia ba la pynbeit ha ka jingiaid ryntih jong ka por "[1] Ha ka sla 42 u Forster u ban shuh ba " ka long ka jingiathuh ia ka jingjia ba la pynbeit ha ka jingiaid ryntih jong ka por — ka jingbam ja mied hadien ka jingwan ka bam ja step, ka sngi Baar hadien ka sngi Nyngkonng, ka jingpyut hadien ka jingiap ". Dei na kane ka daw ba u " U Forster u niew ia ka khana kum u budlum jong ka novel 2. U W.H. Hudson u ong ba :

Ka khana ka lah ban long kaba kham rit ban ia ka jingiathuh khana lyngkot ia kaba la buh ha ka rukom jingthoh bad ka jingjop ka shong ha baroh khoit ha ka jingiathuh' 3.

2

Nga shem ba ka khana ka don ka bynta kum ka plot, namar ka khana ka don ka jingiadei bajan eh bad ka novel. Haba ka long kumta, ka don, namarkata, ia ka sdang ka pdeng bad ka bakut. Ngi ju shem barabor ba ki nongpule ne nongsngap kim kylli " balei ka long kumta?" kumba ju shem ne tip ne don ha ka shynrong jong ka plot; hynrei ki kylli ia u nongiathuh khana "nangta pat ?" Lada u sdang ban iathuh ia ka khana halor ba u la iathuh ki nongsngap ki kwah dik dik ban tip ne iohi ne iohsngew non haduh ba uta u nongiathuh un da pynkut ia la ka jingiathuh.

---

1 E.M. Forster, Aspects of the Novel, Pelican rept. 1984, p.44
2 Ibid ' p. 41
3 W H Hudson, An introduction to the Study of Literaturature, Ludhiana. 1976, p. 338.

Ka khana ka shong eh ha ka plot, kata ka mut ba u nongthoh u la mang lypa ia ka plot, ba ka khana kan shu bud beit, haba u pyndonkam artat ia la ka buit iathuh khana. Lada shu kren lyngkot ka khana ka shong syngngeit ha ka plot ym ha kiwei pat ki bynta Na kane lah ban sngewthuh ba ka shong eh ha ka plot, haba u iathuh ia ka khana. La shem ba ki tyngshop ki puron bad ki kam ha ka khana ki long ki ba donkam eh; khamtam ba ka khana kan iaid shaphrang; namar khlem ma ki ka khana da lei lei ym lah ban pyakut Ngi lah ban shem ba dei ma ki, ki ban pynmih bad pyni ia ki kam: da kaba iakren bad iataiñia khnang ba ka jingjia ha ka khana kan nang jam shaphang; lyngba ka jingkssid jong ki tyngshop ki puron ha la ki kam babha ne basniew ha ka khana

4

Nga la pule ia kawei ka novel kaba ai ia khana babha, kata, ka long ka Hima ka Jingleit jong u S. O. Sumer. Ka khana ka iathuh ba don kawei ka samla kaba kyrteng Rosabina ia kaba u Budawan, u kpa jong ka, uba long u nongialeh laitluid jong ka Ri India bad u la pynshong skul ia ka sha London, ha kawei ka skul bah kaba kyrteng London University, ka la shong bad sah ha ki iing shongwai, kaba don ha Stoke Newington, jaka ba tang 5 mail na skul. Ka Rosabina ka dang leit iew kyndit bad ryngkhat, u General Power u la iohi ia ka nalor ka kali, bad hangta hangta hi ba u la iapmat ia ka, tang shisien peit haba iakynduh markhmat. Kane ka pynlong ia ki baroh arngut ba kin ialeit jawan, bad iathiah lang ha kajuh ka jingthiah Hadien katto katne por, ka Rosabina ka la ioh khun na u Power. Haba la khie ka ihma bah ba ur, u Power u la iennoh ia ka; namar u la dei ban leit ialam tur thma. Ka Rosabina ka la shem jingeh shihun, bad ka la thoh shithi sha ia u kpa, bad ka la pep pisa na u. Hadien kata, ka la wan phai noh sha ia ka ri ryngkat bad u khunlung. Ka la len ia ka jingshisha ba um dei u khun jong ka. Hadien ba la jem ka thma, u General Power u la wan wad ia ka tnga sha Ri India. Ka Khana ka kut ha kaba

ka don ka jingkmen ba ka Ri India ka la ioh ia la ka jinglaitluid, bad ka don rub ka jingkthang myn-siem; namar ba u Power u la khlad noh na ka pyrthei shong basa.

— 5 —

Mynta ngan pynleit jingmut sha U Kynjri Kslar ia kaba ngan shim ia ki jingjia badon ha ka khana. Ka khana ka iathuh ba don uwei u samla uba kyrteng u Juban, uba riewblei, bad ka jingthmu jong u baroh ka long ban pynphriang ia ka Ktien U Blei katkum ka jingnikai tynrai ka niam Khristan. U la leit ialap na kawei ka nongrit sha kawei pat. Te hapdeng ka jingiaid lynti, u la wan poi ngon sha Sor Shillong, haba u la wad jingtip shuh shuh shaphang jong ka. Khat-duh, u la poi ha kawei ka kyndong haba long ka Ku-dam thep phan ki briew, bad u la wad ia ka jaka ba kham kyndong bad kham kdup ban long jaka rieh. U la pyrshang ban buh ia ka khlieh halor ka jingthiah hadien la wan iathuh ia u da u Phylla ba ka sor bah ka long ka-ba dap da ka jingma suda. U la maham rub ba kane ka miet ka kudam buh phan baroh kawei kan kylla dpei ka jinglait ding na kawei ka kudam kaba sah uwei u Shaki-dar buaid; bad ka jingjia ban jia ha ka por lai sniteng mynstep. Nalorkata, u ong ba u dei ban phet shisyndon tang shu iohi ia ka ding ba la klang bha. Kane ka jingjia ka la jia thik, kumba u la iathuh ia u (Juban) U la kyn-duh ia u Phylla ha kaba u kwah ban tip shuh shuh aiu pat kan jia. U Phylla u la ban ia u Juban ba lada u kwah ban tip shuh shuh, u dei namarkata, ban leit sha Mawkdok, bad hangta yn shem ia uwei u briew uba longtrai jong kawei ka shlem barud lynti ha trai jong u dieng Sohbrilong. U Juban u la lap ia kum uta u briew, kumba u la ong. U bah Kyrmen u la jubab ia u Juban ba u khun jong u, u sa hap nalor dieng bad un sa khein U Juban u la sngewphylla hi suin ia kaei ba u la iathuh ia u ha kaba la jia shisha. Kane ka la pynlong ia u bah Kyrmen ba un phah biang ia u Juban sha Mawkhar; haba la don ba pyn-

kdew lem ia ka iing jong u Phylla. U Juban u la iathuh ha u Phylla ia ki jingjia ba u la kynduh ha Mawkdok; hynrei u Phylla um don por ban jubab ia ki jingkylli jong u; namar u dei ban leh noh ia ki kam kiba kham kyrkieh. U la iathuh ba u khun jong u la iap na ka jingshahpuh bsein. Kane ka la jia ha ka por ba u dangleit kai bad la ka kurim. U Phylla u la ialam kai ia u Juban sha jan patok; bad u la iathuh ia u ba satang shitaiew yn sa shah set patok hangta. U la iathuh ruh ba lada u kwah ban lait na na, u dei namar kata, ban phet noh na ka Sor Shillong.

Haba un leh kumta, pynban u la leit sah mied ha kawei ka lawbah. Ynda la jan dap shiteng synia, u la iohi ba la wan kawei ka kali kulai, kaba la don kawei ka briew babit snam. Ka Sharai ka la iathuh ba u tnga jong ka u la shah pyniap; katba ia lade pat ka la shu mareh bran bran ban lait na ki jingjia ba shyrkhei rem U Juban u la kylli shuh shuh shano ba kan leit katba ialam u kulai. U Juban u la kiew halor kali kulai; hadien kata u la shongkurim ia ka. Ki la pyrkhat ba kam long ia ki ban shu sah sha khlaw sha btap; kumta ki la iawad iing wai. Ynda ki la iaioh bad iasah lang hangta, katto katne por, ki la shem ba ka jingdon kam kam biang shuh ia ki. Ka Sharai ka la ai ia u Kynkam jri Ksiar ha u Juban ba un leit die duh Katkum ka jingwad ki C. I D. ia uta u Kynjri Ksiar bad ki la kem ia u, namar um lah ban pynshisha balei u Kynjri Ksiar u don bad u. Kumta ki la tian bishar ia u; bad ia ka Sharai ia kaba la len ha khmat ka ain ba um dei u tnga jong ka. Na kane ka jingleh jong ka, ka la pyalong ia u Juban ba un shah set patok marwei.

Lada bishan bba ia katei ka khana nga shem ba u nongthoh u wallam ia ki katto katne ki bynta ia ki bymdon jingiadei ei ei bad ka khana. Lada u nongthoh u weng ruh ka long bi, khnang bym pynlut ihan ia ka por. (1) Ka jingphah u nongthoh ia u Juban ban leit iakynduh ia u bah Kyrmen sha Mawkdok ia kaba shu long tang ban a tyniuhbor ia ka jingstad jong u Phylla. Ka don ka daw

imat ba u Phylla u la tip lypa ba u un ym-lah ban jubab ia ki jingkylli ia kaba la buh da u Juban; bad (2) Ka jingwan rah u nongthoh ia ki jingjia ha iing u bah Phylla tat haduh ynda dep pynkhuid ia ka metiap.

Ngen kdew ia ka pasoh jong ka khana; da kaba ngan ktah ia ki jingjia baroh kawei. U B C. Jyrwa u la pynkyrteng ia u Samla da u Juban.

U long u samla uba riewblei uba thrang ban pynphriang ia ka Ktien U Blei na kawei ka nongrit sha kawei pat Khatduh, u la wanpoi sha Sor Shillong. U la wad jingtip shuh shuh ia ki jaka ki puta ba dang thymmai U la wan poi ha kawei ka kudam buhphan ki briew ha ka ba u la pyrshang ban wad jaka thiah bakham kyndong, bad u la buh ia la ka khlieh halor ka jingthiah. U la wan uwei u briew uba thehding haba u la maham ia u ba u dei ban phet noh shisyndon; namar ka long ka jaka kaba ma suda U la maham ruh ba kane ka miet, ka kudam buhphan kan kylla dpei baroh kawei; bad kan jia ha ka por dai baje mynstep U la ong shuh shuh ba tang shu iohi ia ka ding kaba klang bha, u dei ban phet noh bran bran na ka U Juban u la shem ba ka jinglathuh ka la jia ki thik kumba u la iathuh ia u. U Juban u la kwah ban tip shuh shuh ha kaba u bah Phylla u la ong ia u ba u dei ban leit sha Mawkdok ia kaba un shem ia uwei u briew u ba long trai, ha trai u sohbrilong.

U Juban u la iathuh ia u bah Kyrmen ba la phah ia u da u bah Phylla na Mawkhar, U bah Kyrmen u la ong ba um lah ban jubab ia ka jingkylli jong u, naba u khun jong u un sa hap nalor dieng bad un sa khein. Hadien ba la dep iathuh ia katto katne, ki paralok jong u ki la wan iathuh ia kajuh ka jingjia. U la phah biang ia u Juban sha Mawkhar ha kaba u Phylla u don? U bah Phylla um don ktien ban jubab ia ki jingkylli jong u, namar u dei ban pyndep noh ia ki kam kiba kham kyrkieh eh. Ha kaba khatduh, u la iathuh ia u ba u khun u la iap na ka jingshahpuh baieit kat ba u dang laitum kai

ia la ka pyrsa kurim. U Phylla u la ialam kai ia u Juban sha patok ha kaba u la iathuh ia u, ba hadien shitaiew un shah set hangta. U la maham ia u la da u kwah ban lait na ka, u dei ban phet noh na Sor Shillong

Ha ka jaka ba un phet, u la leit sahmiet pynban ha kawei ka lawbah. Haba la jan dap ka por shiteng synia u la iohi kawei ka kali kulai, kaba wan shajan ka jaka ba u don. U la iohi ia kawei ka briew kaba bitsnam bad u la kylli ia ka shano ba kan leit. Ka la iathuh ia u ba kan leit katba ialam u kulai. Kumta u la kiew halor ka kali kulai bad u la shong kurim ia ka Yoda ki la ia sah iingwai, katto katne por, haba ki shem ba ka pisa kam biang shuh ia ki, ka Sharai ka la ai ia u kynjri ksiar ba un leit die duh noh. U la shah kem noh ha ki C. I D, namar utei u kynjri ksiar ia uba ki wad u don bad u, naba um lah ban pynshisha ruh de. Ki C.I.D ki la ialam ia u sha iing Kashari ban bishar, katkum ka ain ba ki la kem ia u. Ka Sharai ka la len ia ka jingshisha ba u dei u tnga jong ka. Kumta, U Juban u la shah set patok marwei.

Ka khana ka don ka jingjia ia kaba ka pyni ba u Phylla u long u briew uba phylla, haba u lah ban iathuh lypa ia ka nusib jong u. Juban. Wat la u lah ban leh haduh katta, pynban um lah pat ban pyllait na ka jingpang bad ka jingiap u khun la jong. Nga kwah ban phai khyndiat sha ki katto katne ki jingjia badon ka jingiasyriem bad jingim jingman jong ki briew bashisha; khamtam eh ha ka juk mynta. Ha kane ka pyrthei kaba ngi im ngi ksaid, ngi lah ban iohi, namarkata ba don bun bun kiba lah ban batai ia ka jingbatai jong ki, ka iahap ne iadei sbiak bad ka jingim jong ki briew, bad teng teng ruh la shem ba kam iahap tar satia. Lada shim beit ia ka jingbatai bad jingpynkren jong u nongthoh da u Phylla ia u Juban ba long kaba shisha kumba u la iathuh. Lah ban pynakhem shuh shuh ia la ka nia ba ha kane ka juk kaba ngi im, ngi lah, namarkata ban iohi ba don bun bun ki samla wat ki tymmen ruh kiba phah batai ia ka jong ka nusib, ia ka ban jia ne longbha, longsniat ha ka jingim. Ia kum kine ki nongbatai la ju shem

ba ki don ha ki kyndong kynshrot ne ki lynti syngkieng ba iaid briew.

Ka long kaba don kam ha u nongthoh novel ha u dei ban iathuh ia ka khana kaba ki syngshop ki puron ki ithuh uwei ia uwei pat ne kawei ia kawei pat ia ka ka sur ne jingkren, bad kim dei ban da len eh ia ka jingshisha; hynrei kam shym long kumta ha U Kyajri Ksiar Lada shim ia ka pati ha kaba ka Sharai ka dei ban jubab ia kaba ka iathuh ha khmat ka ain ba "ka la len pynban ha khmat ka ain ba kam ithuh ia u Juban, bad ba ka jingkam kurim jong u ia ka, ka long kaba iamler bad ka bym don nongrim" (p 63) Lada ka long kumta, kane ka lah ban pynthud ia ka jingiaid jong ka khana. Hangne, nga shu ai jingmut ia u nongthoh, lada u pynithuh noh hangta, lah lehse, ban ym don jaka shuh ia kaba un pynlong ia ka Sharai bad, ki ba ha iing ba kin iapyni ne iatai nia ha ka jingbabe; ynda ka Sharai ka la phla lutphar. Haba ka long kumta, kane kan shu kut noh ia ka dei ha ka jingshem bha ne jingshem sngewsih hapdeng u Juban bad ka Sharai.

Haba nga phai na kawei pat ka liang. u nongthoh u lah ban pynpaw khyndiat ia kaba ki Kritik jong ka novel ki kham khmih ba ki tyngshop ki puron kin kynmaw ia ka jingiathuh ne jingkren kaba la dep. Haba nga bishar na kane ka liang nga shem ba u Juban u la kynmaw lut ia ka jingkren jong u bah Phylla haba u ong:

> nga sngewkuram eh ia phi ba phi la wan iashem .. ki ktien jong phi "a u da iam artat, 'ki ktien jong phi ki la wan urlong shisha.'' (p.64).

Lah ban sngem ba ka jingsdang kam da don ka jingiadei bad ka khana, namar ka ikamba ka iathuh ia kuwei pat ka jingjia ha kaba u Juban u mih na ia Ka shnongrit lehse na kyndong abs sor Shillong. Lada ka long kumta, ka shu kwah ban pynurlong ia ka jingiathuh jong u Phylla ia u Juban, khlem ba kan don ka jingiadei ia ka ba ka pynjia ha ka khana baroh kawei.

Kane ka khana, namarkata, ka pyni ba u Juban u khlem da long uba kieng atiar bha ia lade. Namarkata, u khlem da suidniew ia ka jingsneng jingkhraw jong u Phylla ia kaba u dei ban kiar ia ka Sor Shillong, kaba dap da ka jingma suda. Ka khana ka iathuh ba hadien ka jingiakhublei mar kylliang u Phylla bad u Juban. U Juban u la leit noh sha iew. Ynda u la wan phai nangta, u shem pynban ba ki kali ki la dep leit lut. Dei hangne ia ka khana la pyniashoh bad kawei pat ka jingjia, haba u Juban u dei ban leit noh sha la shnong, pynban u la leit sah miet ha kawei ka lawbah. Ka long ruh ba u nongthoh u la leh khnang ia u Juban ba un hap ha ka apot sepsngi; lada un kiar na ka Sor Shillong. Te na kane kein ia kaba ngi lah ban sngewthuh ha kaba ka pynlong ia u Juban ba un shah set patok marwei, bad la pyllait noh da ka jingai jingmut u kni jong ka Sharai. Haba shu kren lyngkot, ka jingsdang ka i kumba ka ieng la ka jong, katba ka pdeng bad ka bakut, ka don ka jingsnoh ha ka khana.

Haba phai sha kawei pat ka liang, lada shim beit ia ka khana ia kaba ka iatyngkhuh; lyngba ki jingpynjia ia u Juban, bad kane, lehse, ka don ka jingiasnoh ha pdeng, ka pdeng bad ka bakut jong ka khana.

Haba nga pule ia U Kynjri Kalar baroh kawei nga shem ba kam da don eh ia ka entertainment; hynrei ka don ia ka moral lesson. Ngan kdew noh ia kaba nga shem ha ka novel. Ngi dei ban kynmaw ba u B.C. Jyrwa haba u thoh ia kano kano ka kot u da thmu bad pynthikna khnang ba kan don ne pynrung ia ka jingsneng jingkhraw; ngamar u iohi ha ka jinlang sahlang ba dap da ka jingkyntiew kynram suda. Lada nga bishar na kane ka liang nga shem ba kane ka kot ka don ka jingsneng. Ka pyni, namarkata, ia ka jingjia ia kiba ngi dei ban pynsan kum ka mat biskaw. Na kane nga lah ban sngewthuh, haba ka don ba pynong lane ne maham, kata ym dei ban leh pynshoh ia kane kano ia kaba ka khang ha ka jinlang sahlang ba ym dei ban leit shato ka jaka badon ki riewsniew.

Haba ialeh pyrshah ia ka jingpynong jong ki, khlem pep ngin ngat ha ka jingjia basniew, wat ha ka jingiap ruh, namar ki nongiathuh ne nongpynong ki lah da tip lpa. haba ki la iohi, lap ne shem da lade hi. Lada nga phai sha kawei pat ka liang, ngim dei pat ban shu ngeit bieit eh ia kaei kaei kaba ki iathuh ia ngi. Na kane, ngi dei, namarkata, ban long kiba peitngor. bad khmih de ia ki dak ki shin kiba paw shabar. Lada ngi iohi ia ki dak ki shin ki paw kumba la iathuh Ngi dei namarkata, ban kiar shisyndon, khnang ba kan ym jia ia kano kano ka apot sepsngi ha ka jingim jong ngi ki briew. Lada shim nuksa na ka kot ia kaba u B.C. Jyrwa u pynkren da u bah Phylla ia u Juban, lada u Juban u la kiar shisha khlem pep un lait na ka jingshah set patok. Ka don ruh ha kane ka kot ba ngim dei ban da i synei than eh ia kiwei pat ki briew, kiba ngi khlem da tip ba ki long kum kino ki jait briew ne jait iing

Ngam ong pat ba ngim dei ban isynei ia ki briew; hynrei ngi dei ban don ka mynsiem jingisynei artat; da kaba wad jingtip bad ka jingleh adkar. Kane ka jingsneng kaba dou ha kane ka kot; nga sngew ba ka long kaba donkam eh; khamtam eh ha kane ka juk mynta kaba dap ka jinglong kynjam-kynrum ha ka imlang-sahlang.

CHAPTER - IV

KA PHANG PDENG

Lah ban shem ba ka phang pdeng jong ka novel ka long ka jingieit. Lada ka long kumta, lah ban bishar kumno ka jingieit ka paw ha ka kot; da kaba shim kum ka jingieit ia la u tnga, ka jingieit ia ki khun, bad ka jingieit ia ia ki kmie ki kpa. Mynta, yn pyni ha kane ka lynnong kumno ka jingieit ka pynlong ia u nongthoh ban pyntrei kam, bad pynpait pynpra ha ki rukom ki ba pher bapher, lyngba katei, kumba nga la kdew haneng. Nga lah shem ba u B C. Jyrwa u pynpaw

ia ka phang pdeng, na la ka bor jingsngewthuh ia kaba u pynlong ia ki nongpule ban dap da ka jingsngewphylla shikatdei eh. Te kumta yn bishar ia kum kaei ka jingieit ka paw ha ka kot bad pynshisha ruh de na ka jingiathuh ia kaba la shem na ka, khnang ban pynskhem shuh shuh ia la ka nia. Ngan shim shuwa ia ka jingieit ia la ki khun Kane ka paw tang khyndiat eh, lyngba ka jingiadei ka Sharai bad ki kmie ki kpa Haba ki kmie ki kpa ki shem ba kim lah ban pynsngewthuh shuh. ia la ki khun. Kumta, ki la wad lad ki lynti kumno ban pynsuk pynsain ia la ki khun, khnang ban tem ia ka jingkhuslai, jingsngew sih bad jingpang mynsiem. Lada ka long kumta, ki la pynshet tylli ha la u kni kumno ba un swar da lade hi ha kaba un pynioh pat ia ka jingpyntngen ia la ka pyrsa. Ka don de khyndiat, kumta ka paw ha u khun rangbah jong ka kong Mon u la wan kit khaw. Ka kmie ka la larap ia u khun, bah pynngiat hadien, khnang ba un lah khie bad kit ia u khaw. Da ka jingieit ki khun ia la ki kmie ki kpa, kane kam da paw eh ha ka kot; hynrei la shu pyni ba u Phylla u wan sha iing, bad u khun u kren nyngkong ia la u kpa bad u kylli, " phi la wan Pa, la wan, ine i Bah i la wan ap ia phi la kumba katto katne por i ong ba i donkam eh ia phi. " (p. 10) Haba naa phai khyndiat shaphang ka jingiadei u khun bad ka kmie U khun rangbah jong ka kong Mon, u ieit ia la ka kmie haba u iohi ba ka la kren bad u Juban; kumta u la kylli ia uta u briew shano ba un leit. Lehse, ka kmie jong u kam tip ia ka kyrteng jong u bad ka la iathuh ia u ba un leit sha Rynseng. Nalorkata, ka ong ruh ba ka dei ka riewniam Kane ka jinglasyllok kumba ka paw ba ka jingieit u khun ia la ka kmie; namar um kwah ba ka kmie kan kit hi ia u khaw lada um don ka jingieit, na jin da la phah ieieh ba la ka kmie. Ka don ruh ka jingieit ia u tnga, ada nga phai sha ka Sharai bad balei nga ong kumta. Ka don ka daw ba nga lah pynksan ia la ka nia; da kaba ngan pyni kumno u nongthoh u lah ne em ban pynpra ha ki enat kiba pher bapher ia katei ka phang pdeng. Ngan sdang na kata, haba ka Sharai, ka la iohi ba u kurim u la kyllon ha shen. U nongthoh u iathuh ba ki nongiute ki la wan mih kynsan na kawei ka khongdong ha ka por phra baje ha kaba u wei u la set ia ka shynti jong

ka Sharai, da ka jain mynba ki dang iawan kai na iing kiaw bad la u kurim; hapdeng ka jingiakhun ka la iait; bad u kurim jong ka, u la iakhun bad uta u briew. Hadien katto katne por, u trai jong ka kali kulai u la wan shate, bad imat u ba dang shu wan na Nongkrem, u la ia khun bad la shah tied pynban da ka dieng thlieh. u la kyllon kram ha shen Te nangta u kurim jong ka Sharai ruh u la iap; da kaba shan tynrah shiwait sum na ka krung; katba u dang iakhun bad uwei pat. Haba ka Sharai ka la iohi ba u kurim jong ka , u la kyllon shen, ka la long ia lade kumba briet Ka- la kiew joit halor u kulai, katba u i lam. Ka jingkylli ka mih balei ka Sharai ka phet haba u kurim jong ka u la kyllon shen? Balei pat kam leit iarap? Kane ka jubab ka pynlong ia ki nongpule ban shu puson bad mut-dur hi lah ban ioh ia ka jubab khyndiat ia katei ka jingkylli, haba sngiapthuh na ka jingiakren jong ka Sharai bad u Juban. Ka paw ha kaba ka Sharai ka lah ban poi sha ka jingbha ka nusib, kiba hadien jong ka jingim. Dei nangne ia kaba lah ban ong ba ka Sharai ka sngewthuh, lehse, tang ha u ia kaba lah ban iathuh lut ia ki jingjia-baroh, khnang ba un sngewthuh, bad ruh un sa long u tnga jong ka pat hadien. Nga lah ban iohi haba ka Sharai ka shong marwei ka ju kynmaw ia u tnga nyngkong namar ba ka ieit ia u, da kaba u nongthoh u iathuh:

> ka Sharai pat ka la shong bad kli lalade da kata ka ryndia bad ki jingpyrkhat shaphang ia u jong u tnga uba khlad noh ka dang tyn-rah ia ka (p 35).

Nga shem ruh ba hadien ki la la ioh jingwai ban shong, ka la pynlong ia u nongthoh ia kaba un wan-rah ia la ka jingthm u; kiba u la don lpa, bad u la pyniakynduh para ba laiait tang shisien, kata, u Juban bad ka Sharai.

Dei na kitei ki caw naneng pa, u nongthoh u ia sdang ban pyntyllun ia ka phang pdeng. Khnang ba kan doh ka jingiadei bad ka khana. U la ioh khnang namar kan long artat kumba law ia ki jinroh, jingsuhsat

bad jingkyrduh ha ka jingim. Dei ha kane ka bynta ia kaba nga lah ban sngewthuh shai kdar ha u nongthoh u la pynshah set patok ia u Juban.

Ynda u la lait na ka patok ha kaba kam don shuh ia ka ban iabat sngewsih na baroh arliang. Lah ban iohi ruh kumno u Juban bad ka Sharai, ki iaphylliew jingieit, haduh ba ka step ba ithiang kan wan mih bujli pat. Na kitei daw khyndiat ia kaba nga lah ban ong ba ka don ka jingiahap bad ka khana.

Bun na ki nongiathuh khana bad nongthoh ia ka jingiathuh khana ki shim ia ka jingieit kum ka phang pdeng; namar ka long kaba pawkhmat ne pawnam ha ka imlang-sahlang jong u khun khasi-khara, haba ka jingieit baroh ka sdang na la rympei Lada ka long kumta, ki nongthoh ki don ka jingnoh mynsiem ha kaba pynpaw ia la ki jingtrei sha ka pyrthei. Kumta, ka jingieit ka paitpnat paitshang sha kiwei pat ki bynta ia kaba ki pynpaw ia la ka jong ka jingsngewthuh bad jingieit na la iing; da kaba pynphalang ne sam bynta sha la ki para briew. Na kane ka liang, nga iohi ba ka jingieit kum ka phang pdeng ia kaba la longdoh longsnam ha ka jait bynriew; kaba ym lah ba pynkylla da kumwei pat.

Dei na kane ka daw nga iohi ki nongthoh khana bad ki nongthoh ia ki jingiathuh khana ki shim ia ka tei ka phang pdeng, namar ki nongpule ki sngewtynnad eh ban pule ia kum kita ki jait jingthoh. Sa shikyntien nga lah ban ong ba ki nongiathuh khana bad ki nongthoh ia ki jingiathuh khana ki shim ia ka jingieit kum ka phang pdeng ha ki kot ki sla jong ki, namar ba ka don ka daw tynrai kiba paw tyngkrein ha ka imlang-sahlang Nangta, shuh shuh ia kaba iohi ba ki nongpule ki iahun bad iabang eh ia ka; namar ki kwah ban sngewthuh haduh katno u nongthoh u lah ban pashat ia la ki symboh jingpyrkhat Lada ki nongthoh ki shah ia kum kita ki jait jingthoh ki pynlong ia ki jingthoh jong ki ba kin jop. Haba ka jingtrei ka jop, ba ka imlang-sahlang kiba, iaber, ka long ka ba jop; haba pynpaw ia ka jingieit kum ka phang pdeng ha ki mar ki baphan baphan.

CHAPTER - V

KA BUIT THAW TYNGSHOP

Ia kane ka kyrteng "tyngshop" la pynwan dur na ka character ki English bad ethos ki Greek. Ha ka novel bad drama, haba ngi kren ia kita ki character ngi mut ia kito ki jingim ba la thaw bad ai dur da u nongthoh kiba pyrthuh bud ne bud tynneng ia ka jingim bashisha u nongthoh u la iohi ia kaba u mutdur 1.

Ka characterization ka long kata ka rukom haba u nongthoh, u novelist ne dramatist u pyndon kam hok ia ka jingnang jingtip bad jingsngewthuh; da kaba u pynkren da kiwei pat ki tyngshop ki puron ne lah ban ia thuh hi. Kane ka lah ban pynlong ia u nongthoh ban jop ne shah jop; haba u thaw ia ki tyngshop ki puron. Lah ruh ban batai ba ka characterization ka long ka tynrai ba kongsan eh; haba u nongthoh u lah ban tabrong tabrup bad pyni de ia ka jinglong, ka rukom leh ia kiba ki don; kumba paw ha ka longbriew-manbriew. U W.H. Hudson u thoh ba:

> ... u novelist u thaw ia ki tyngshop ki puron jong u na shabar, haba khmih bniah ia ki jingkwah bajur jong ki, ki jingthmu, jingpyrkhat bad jingsngew, ba ki batai, ki jingkyntoh, kham bun sien ki paw ia ka bor ka jingrai kut ha ki ... u shah ia ki tyngshop ki puron jong u ban pynpaw ia ki lyngba ki jingkren bad ki kamram bad la pynkhlein ia ki da kaba shim hi ha lade ia ki jingkyntoh bad jingbishar jong kiwei pat ki tyngshop ki puron 2.

He ka jingiohi jong nga u nongthoh novel ne drama wat ia ka poitri ruh u lah ban thaw ia ki tyngshop ki puron art of characterization) ha kata ka rukom ba kin don ka jingsngew, jinglong rit, jingieit, jingshongshit myntoi jingbishar, jingkhuslai bad jingangnud; kumba long lem ma ngi ki briew [illegible] dei na kane ka daw. u E.M. Forster u [illegible]

bau pynpaw ia kane ka liang jong ka longbriew manbriew ka long kawei na ki kamram jong ka navel 3.

Nga lah ban shem ruh ba ki kot ki sla la ka jingthoh ka dei shaphang ka novel, drama ne poitri ha kaba u nongthoh, namar u dei ban ai ha ki tyngshop ki puron ia ki kam bad ki kyrdan baiapher bak-ly-bak uwei ia uwei pat na kawei ia kawei pat Kumta lah ban shem ne iohi ba ki don ki jait typgshop ia kaba ngi khot (1) Tyngshop pdeng na ka Puron pdeng (main character). (2) Ki tyngshop bashisur (flat static character)! (3) Ki tyngshop bapura (round dynamic character); bad (4) Ki tyngshop bashipor Ki tyngshop jah lngaid (minor character). Kan kham bha ia nga mynta ban batai khyndiat ia ka jingmut jong kitei ki kyntien haneng, ha kaba ngan pyni harum :

1. U tyngshop pdeng ne ne ka puron pdeng (main character): La shu khot da katei ka kyrteng; lada dei ia u shynrang la khot 'U' bad ia ka kynthei la khot 'Ka' U tyngshop pdeng u long u tyngshop ia kaba ka khana ne jingjia baroh kawei ka ka tyllun sawdong sawdong tang ha u hi. Ka puron pdeng pat ka long knta ka puron, ha kaba ka khana ne jingjia baroh kawei ka tylluntang ha ka hi.

---

1. W.H. Hudson, An Introduction to the Study of Literature. Ludhiana (1976) p. 147.
3. E.M Forster, Aspect of the Novel, Pelican, rept 1984. p 56.
3. H.W. Sten. Shaphang ka novel, (1982) p.41.

2. Ki tyngshop bashisur (flat/ static characters): Ki tyngshop bashisur ki long kita ki tyngshop kibym lah ban kylla na ka jinglong ba ki don, ki duna ha ka buit sngewthuh bad jingshem phang; kumta ki shaniah tylli tyllan ha ka jingbtin lynti jong kiwei pat. Dei na kane ka daw ki tyngshop bashisur ki sah hajuh haduh ba kan da kut ka khana.

3 Ki tyngshop bapura (round/ dynamic characters): Ki tyngshop bapura ki long kita ki tyngshop ki bym shahteh shahkhum tang ha kawei ka jinglong; hynrei ki pynkylla dur ia lade, katkum ka jingiaid bad jingdawa jong ka por haba ki kam ki wan jia ha ki Ki long ruh ki tyngshop kiba don ka jingpyrkhat bad jingsngewlem bajylliew sat ia ki wei pat. Lah ban iohi, namarkata ha kaba ki pynpaw ba ki don ka jingkyllon ha ka jingim, teng teng ki tlot bad teng teng pat i kumba ki khlain ha ka jingmut jingpyrkhat Ki long ruh ki tyngshop kiba kohnguh bad ha kajuh ka por. ki kyntait pat ha ki khep ki khep. Ia kum kine ki tyngshop ki lah, namarkata, ban kylla tyngshop shem lanot/tyngshop shempap (tragic hero) ha kano kano ka por.

4 Ki tyngshop bashipor/ ki tyngshop jah lngad (minor characters) : Ki tyngshop bashipor ne tynshop jah lngad ki long kita ki tyngshop ki bym da paw eh ha ka khana. Namarkata, ia kum kine ki tyngshop ki paw ha ka khana tang katto katne por bad ki jah lngad noh na ka khana, khlem da tip shuh shaphang jong ki. Ka paw ha nga, namarkata, lada weng noh ia ki na ka khana bad nga iohi ruh ba ka khana ka dang lah ban iaid beit hi kumjuh Kumta ia kum kine ki tyngshop ka shong ha ki nongthoh ia ka khana ia kaba ki lah ban buh ne weng noh na ka.

Na kane ka lynnong ngan pyrshang ban pyni ia ka rukom thaw tyngshop puron jong u B.C. Jyrwa kumba ka paw ha U KYNJRI KSIAR. Ngi lah ban shem u nongthoh u la lah ban pyniaphar na kiwei pat khnang ban pynskhem ia ka nia [illegible] ban sot katto katne ha ki jingthoh na ka [illegible] ban kyrshan ia ka jingthoh. Ngi lah ban iohi [illegible] u.

tyngshop pdeng (main character) u dei u Juban; namar ba ka khana baroh kawei ka shad tawiar ha u; tang ba u long u tyngshop uba sah kut hajuh. Ka jingthmu ba kongsan jong une u samla. ka long haba u mih na iing ban ialap ia ka ktien u Blei. U nongthoh da lade hi u iathuh la ka riam ka beit, ka snichdoh bad ka rynieng haba u ong:

U Juban u dang lap miet ia ka patlun kaba um da sngew dait eh, bad ki juti rah kiba kham kyllund. khyndiat Ka patlun rong ong jngum bad ka soptipoh lieh, ka ia dei bha bad ka snichdoh jong u, ia u kham lyngkot bad sngaid pynban u long uba iluh [(p 74-75)

U B C. Jyrwa u pyniapher ia u Juban ha ka riam ka beit na kawei ka por sha kawei pat ia kaba ngi lah ban iohi ha ka sla 35 u don ka "pla jhula" Ha ka sla 39 u "phong soptirod". U Juban u long u ba angnud ban pynphriang ia ka ktien u Blei, u long ruh u briew uba wad jingtip shuh shuh ia kaei ka ban iia ha ka jingim jong ki briew U long ruh u bymngeit khlem da jia ha lade, haba um lah pat ban kiar na ki jingjia kiba wan hap ha u. da Kane ka pyni ha ka sla 64: haba u Juban u ong "ki ktien jong phi ki wan urlong shisha " Ngi lah ruh ban iohi ba u nongthoh u thaw ia u Juban ba un long uba khor ktien haba u dom, bad ha kajuh ka por, lah ban iohi ba u long pat uba donakor ha ka jingiadei parabriew. Lah ban shim nuksa ha ka sla 20 haba u Phylla u iathuh ia u Juban u Juban u ong :

"Kata ka bym lah ban long". "Shuh shuh ngam lah ban sngewthuh shuh phi, hato ka pop aiu ngam dei u nongshohnoh briew, ne u nongtuh ne u nongkam sniew". U Juban u pyndon kam da ki kyntien shuwa ba un mih na iing u Phylla ba "Ngam lah khlem da sngewnguh shibun eh ia ki jingleh sbun jong phi ia nga ... bapdeng ka jingkoit jingkhiah" (p 21) U nongthoh u pyndon kam ia u Juban ba un pyndon kam da ka ktien "Ho oid" haba u Juban ym eh ha man la ki tyngshop ki puron. U nongthoh u pyni

haba u Juban u la ioh ia ka iing shongwai, haba u la wan phai sha ka Sharai u da wiat rymmuin. Kane ka pyni bad pynshisha haba u la ioh iing ban shong ha kaba ka Sharai ka la kylli ia u, u ong "Hooid" u da wiat artat muin (p.34).

U Juban u don ka mynsiem sngewlem ia kiwei pat. Kane ka pynshisha haba u sngewlem ia ka Sharai, kaba shah ha ka jingjynjar. Na kane, lah ban i'ohi ruh ba u don ka jingieit ia ka; da kaba u shongkha, khlem da tip kiba ha iing ha sem jong ka. Dei na kane ka daw ba u tyngshop pdeng i kumba u don ka jingtlot ha ka jingmut ka jingpyrkhat, naba u khlem pyrkhat eh na ka nongrim ha kaba u ieng. Ha ka jingshisha u la dei ban kiar lai lum lai wah kum kane ka riewkynthei ba u la iakynduh. La u juh kynmaw ia ki kyntien jong u Phylla; hynrei u pyrshang ban klet noh ia ki, haba u iaid la ka jong ka jingsngewthuh. Dei na kata ka liang khyndiat ba ia u Juban la jan pyni kum u tyngshop shem (tragic hero) hynrei ngim dei pat ban klet ba u long tang u atiar jong u Phylla.

Ka Sharai : U nongthoh u thaw ia kane ka puron kynthei ha kata ka rukom ba k.n kynmaw ia la u tnga uba la shah pyniap. U nongthoh u pynsngewthuh pat ia ki nongpule ba kin pynshet ia la ka jingim; katba ialam ka nusib, ha uba lah ban shimti ia ka da uwei pat. U nongthoh u iathuh ba 'ka kyrshah da ka jain bitsnam" (p.38) bad ka "kli da ka ryndia" jong u Juban (p 37); bad "ka kham jynsur khyndiat na ka sopti rim" (p.41) bad 'ka da law ia U Kynjri Ksiar na la ryndang" (p.53). Kane ka pyni ba ka dong ia u kynjri ksiar ha la ka ryngdang. Ka Sharai ka don ka sur kren kaba jem, ka rukom leh; da kaba jubab don kor kum ka nuksa kaba iakren bad ka trai iing. (pp.37 - 38) U nongthoh u la dei ban da ai kyrteng ia ka, namar kane ka puron ka don ka bynta khyndiat, khnang ba ka khana kan nang shoh umshit. Ngi lah ruh ban iohi ba u nongthoh u pyni ia kaba ka Sharai kan don ka jingbabe hadien namar ba ka lon ia ka jingshisha haduh ka iing kasharí ia u Juban uba la ri ia.

ka jingim na ka jingsap. Na kane ka jingleh u nongthoh u pyni ba ka Sharai kan don ka jingkylla duria kaba ngi lah ban iohi shai kdar ha ka sla 63 ba "Ki jingiateh ha ka mynsiem jong ka ki nangkham pyntharglong shuh shuh ia ka khmat " Lah ruh ban shem ba ka Sharai ka long kaba sngewlem bad kylluid mynsiem. Kane ka pynshisha ha ki sla 52 haduh 54 haba ka Sharai ka iohi ba u Juban um don pisa shuh ban thied ia ki jingdon kam;

U Phylla ; U nongthoh u thaw ia une u tyngshop ba un don sap iathuh kaba phylla ia kaei ka ban jia kynrei um lah pat ban iada na kiba shem jynjar lane pyliait ia ki na ka apot sepsngi. Ngi lah ban iohi-namarkata.ba u nongthoh u la pyrshang ban pyarung ha u Phylla ia kiba ki khot ha ka English ki super natural ne ki bor ba maian. La u Phylla u la don kum katei ka bor, pyn ban um lah ban iada ia ki jingjia kiba wan hap ha la ka iing Ka nuksa na ka jingshahpuhbsein ia la u jong u khun Ngi lah ruh ban iohi ha u nongthoh u pyni ia ka dur jong u Phylla; katba nangiaid ki iingjia u nangthang iong ha ka khmat. Kane ka pynshisha ha ka sla 16 ba 'katba u dang kren . ki khmat jong u ka nangthang iong" Haba bishar na kawei pat ka liang, u nongthoh u la thaw ia u Phylla kum u nongiathuh lpa ia kaei ka ban sajia. Kane ka shai haba u Juban u la shah set patok. Ngi lah ruh ban shem ha ka sla 73 ba u Phylla u ong" Phin sa long u nongtei uba stad, ia ka iing kaba thymmai jong phi". Kane ka long kaba shisha ha bakut jong ka khana ba u nongthoh u iathuh:

> ... Ka Shar i ka la iashongkai hi tang basoh arngut, ban ia kyliuang ia ki sngi kiba la leit bad ban ia bteng pat sa ka jingim ba thymmai haduh kata hi ka mied ba jar jar ka iaid suki jai. Katba u Juban bad ka Sharai ki dang la phylliew jingieit, haduh ba ka step ba ithiang kan wan bujli pat

Ngi lah ban shem la katei u B.C. Jyrwa u lah ban pyniapher ia ki tyngshop ki puron, pynban ki dang don shibun, namar um lah ban pyniapher pat ha ka

liang ka riam ka biet bad kiwei de kumba dawa ha ka pyrthei thoh novel. Kumta, nga ioh ha u nongthoh ba un pynbiang ia baroh ki jingduna, namar u nongthoh u dang don ka met ka phad bad ka bor jabieng ba dang pura bha.

CHAPTER — VI

KA BUIT IATHUH.

Ha man la u nongthoh u don la ka jong ka buit iathuh. Ka buit iathuh ka long kawei na ki buit kiba u nongthoh u pyndon kam ha ka novel ne poitri. Dei na kane ka daw ba u lah ban khring ia bun ki nongpule. Shuh shuh, dei na kane kaba pynlong ia ki nongpule ban ym ngiah ne um btai; lada ka long ka jingiathuh khana kaba jrong katno katno rub. Ka buit iathuh, namarkata, kam shong ha ka jinglah ne jingnang jong u nongthoh, pynbun ia ki jingjia kiba mih na ka kam kawei hadien kawei pat ne iathuh ia ki jingjia kiba la dep jia teng mynshuwa; hynrei ka dei ia kaba u nongthoh u la mang lpa baroh ia ki jingjia ba don ha ka khana. Ka buit iathuh ka long ruh ka jingiathuh ba bniah ia ki jingjia bashisha ia kiba ki don ha jingiasnoh bad ka khana ter ter hapdeng jong ki.

Ka jingkhraw jong ka novel ka shong ha ka jinglah jong u nongthoh ban pynbun ia ka jingkwah tip jong ki nongpule, kata mut ia ka por, ka jaka bad ia ki kam bha sha kaba sniew Ha kane ka buit iathuh, u nong-u dei, namarkata, ban pynshai ia ka umdum bad pyn-sngewtynnat ia ki nongpule; da kaba ai jingmut ha ka uh ka por.

Nga lah ban shem katto katne ki buit iathuh (narrative art) ia kaba ki nongthoh ki pyndon kam ha ka thoh ka tar. Kita ki long (1) Ka Direct Method ne Traditional Method: (2) Ka Indirect Method: (3) Ka Autobiography Method; bad (4) ka Dramatic Trehnique.

1. Direct Method ; Kane ka buit iathuh ka ia kaba u nongthoh u pyndon kam da kino kino ki tyngshop ki puron ki bym don ne shim bynta ha ka khana. Na kane lah ban sngewthuh ia kaba ka khana kam shym pynpaw na ka liang jong uno uno u tyngshop ne puron; hynrei la iathuh ia kata da uba peit na shabar.

2. Indirect Method: Kane pat ka long ka buit iathuh ha kaba u nongthoh u shah ia ki para tyngshop ki puron ba kin iathuh ne iakren hi da lade ia ki jingjia ha ka khana.

3. Autobiography Method : Kane ka buit iathuh ha kaba u nongthoh u pynpaw hi da lade; hynrei ia ki biew pat ia kiba u la tip ne ithuh, bad ki jingjia. kiba u la iakynduh markhmat ha ka imlang - sahlang.
4. Dramatic Technique : Da kane ka buit iathuh ia pynpaw ha ka khana. kata, ka mut ka jingleh kam jong ki tyngshop ki puron ia kaba ym shym shaniah shuh ha ka jingiathuh ne jingbatai.

Nga dei ban pynkynwaw ia ki nongpule ia ka buit iathuh khana jong u B C. Jyrwa haduh mynta; haba u pyndon kam ia ki lai tylli ki buit iathuh. Ki long kine harum;
a) U B.C. Jyrwa u batai hi da lade ia ki kam (actions) jong ki tyngshop ki puron ia kiba don ha ka khana
b) U B C Jyrwa u pyndon kam da ki para tyngshop ki puron ha kaba iathuh ia ki jinglong bad ki kam jong ki, bad

(c U B C Jyrwa u jied uwei napdeng ki tyngshop ban iathuh ia ka khana, ki kam bad ka jinglong jong kiwei pat ki tyngshop ki puron. kata naduh basdang haduh bakut; kumba leh u L Harding Pde ha ka Novel U Raimon bad ka Dashisha. (19[illegible])

Halor katei ka buit iathuh, u H.W. Sten u iathuh lyngkot kumne:

Kawei ka long kaba u nongthoh u iathuh hi da lade ia ka khana khlem da pyndon kam ia ki tyrshop jong u ban iakren than para ma ki; bad kawei pat ka long

ba u jied ia uwei na ki tyngshop ban iathuh ia ka khana naduh basdang haduh bakut kumba leh u Charles Dikens ha ka David Copperfied jong u. Hynrei u lah ruh ban iathuh hi bad pyndon kam de ia ki tyngshop-puron ban thir ia ka khana haduh ban da kut.(,

Ha kane ka lynnong ngan bishar ia ka buit iathuh u B C Jyrwa kumba paw ha ka khana u Kynjri Ksrar. Nga lah ban iohi ba u nongthoh u iathuh ia ka khana naduh basdang haduh ba kut; khamtam ia ki kam bad jingjia ha kaba pynkit tylli ha u Juban Nga lah ruh ban shem ba u nongthoh u dem ka mon ban pyndon kam ia ka buit iathuh kaba pyniakhleh lang ia ka buit iathuh; da kaba iathuh hi bad da ka jingiakren para tyngshop ki puron ia kiba u la thaw Nga iohi kumba teng teng ha ka khana ba u B C. Jyrwa u pynpaw bad iathuh ia la ki tyngshop ki puron ba kin pyndon kam ia ka sap iathuh sha kiwei pat Wat lada u la lah ban leh haduh katta, pynban um lah ban pynkhie ia la ka khlieh, kaba wan jia pat ha la ka jong ka jing. Lada peit na kane ban hang, ka i kumba u Phylla uba donsap donphong ha iathuh ha uwei u tyngshop ia ka ban jia ha uwei pat kata, u Juban Shisha, kane ka sap iathuh ka paw ka kaba u Phylla un pynpaw tyngkrein ha utei u tyngshop; hynrei um lah pat ban loit ia u shiah uba thar ha ka met jong une u samla, Ka daw ba u nongthoh n la ai lad ia une u samla un pynphriang ia ka Ktien u Blei; hynrei la pynjia da kiwei pat ki kam ha u, lana ka long kumta, kane ka buit iathuh ia kaba u pyndon kam kaba u Phylla u iathuh ia u Juban ba.

Nga wan ruh ban mabam lupa ia phi ba phi dei ban thiab peit ngor bha myntu ka miet, namar ba kane ka mied ka kudam phan baroh kin kylla dpei. Ka jing-ait dink kan long na kawei ka kudam kaba sah uwei u Shakidar buaid, bad kata ka jingjia kan jia ha ka pdw lai shitong mynstep phi dei uumerkata bra phet shisyndon, tang sen iohi ba ka ding ka la kjang bha.

(PT.2)

Katei ka jingiathuh ka la pynngeit ia u Juban, ramar ka la jia shisha.

Hadien katei ka jingjia u Phylla u la phah ia u Juban ba un leit sha Mawkdok ha kaba u ong:

Lada phi kwah ban tip kham b·lah ba·i kham bha shaphang kaei kaba la iathuh ia phi, phi hap leit kham sha jngai na kane ka Sor bah, bad kata ka dei ka M·wkdok bad hangta phin shem ia uwei u briew uba long trai jong kawei ka shlem shoh tham harud lynti ba trai uwei u dieng sohbrilong un sa iathuh ia phi sa ia kiwei pat ki jingpnylla kumba nga la ong ia phi. (p 4).

Katei ka jingiathuh ka long biang thik kumba u Phylla u la iathuh ia u; bad hangta u la iohsngew shuh shuh na u bah Kyrmen sa kiwei pat ki jingjia.

Kawei pat ka sap ia kaba la ai da u nongthoh ia u Phylla ka long ha kaba ki dang iaiaid kai bad u Juban; bad ka pynlong ia u Phylla ba u un iathuh ia ka jingshah set patok da kaba u ong "Kane kein, ka long kata ka patok kaba nga kwah ban wan ialam bad pynithuh ia phi". (p.19). Nangta pat "Nga sngewsih pat ban ong ba sa shitaiew thik naduh mynta ka sngi, phi ruh phin sa wan ha kane ka jaka" (p.20). Kane ka la jia shisha kumba u Phylla u la iathuh ia u hi. Kane ka la pyn'ong ia u Juban kum u kyrja umdum haduh shitaiew kynthih, tat haduh un da shah set patok na ka daw ka Sharai kaba len ia ki jingsh sha ha khmat ka ain la kum kane ka buit iathuh u nongthoh u buh ia ki nongpule ha ka umdum; hynrei la ia kynduh ia u Phylla ha patok.

Nga shem ba u nongthoh u pynkren ia uwei u tyngshop da kaba u batai da lade hi ia ki jingpynjia, na mar u dei ma u ba pynieng ne pynkylion ha khana. Ka don nia kaba khiain ban pynksan ia kane, haba ka pynlong ia u Juban ban shah set patok lyngba ka jingiathuh jong u Phylla ba "ban phet krad na kane ka apot lada phi kwah ban ym poi sha kane ka jaka" (p. 20). La pyni ba u Juban u shu kohnguh

khlieh bad u pynkut ha lade da kumne: "Ngam dei ban pynsngew thaa shaphang kane. namar ba nga tip ba kan ym wan jia khyllah ha u briew uba kun ma nga, u da dwai na U Blei ba un sumar bad iarap lem ia u ba un lait na kita ki khyrdop jong ka Patok "(pp 20-21).

Na katei baneng lah ban sngewthuh ia ka buit iathuh jong u nongthoh ia kaba u pyni ba u Juban u long u briew uba don ka jingngeit bas'khem ha ka jinghikai jong ka niam ia kaba u la ngeit.

U nongthoh u pynlon kam ia ka buit iathuh lyngba u Juban ia ka Snarai ba " ...phi dei pyrkhat ia la ka nusib kaba lah ban wan pit hadien" (p 30).

Dei na kane jingpynjia ha kaba ka khana kan iaid shaphrang tat haduh ba u Juban un da shah set patok Na kane ka bynta. ngi lah ban sngewthuh ba u nongthoh u la kham pynleit jingmut shaphang u Juban bad ka Sharai. Ka la pynlong ia u Juban ba un pyntngen ia ka Sharai kum ka riewkynthei ba kan kohnguh ia u. Lada ka long kumta ka la pynlong shuh shuh ia u nongthoh ban iathuh ia ki jingjia ia kaba yn bteng biang ia khana haduh bakut ha kaba un shah set patok, namar u kynjri ksiar kaba ki C I.D ki wad u don bad u Nalorkata, ka pynlong ia u Juban ba un die duh namar ba ym don pisa shuh ban ia imlang

Ha la sla 73 u Phylla u iathuh ia u Juban ba "phin sa long u nongtei uba stad, ia ka jing kaba thymmai jong phi" Na kane ka jingpyniathuh u nongthoh ia u Juban lyngba u Phylla. Ka long kaba shisha tat haduh ba ngin sa iohi ba u bah Shot u ialam ia u Juban sha kamra pdeng: bad u nongthoh u iathuh kumne ha ka sla 76 ba: "Tang shu rung ha kamra pdeng ka Sharai da ka jingkmen ka la ieng ban ia khublei ia u bad ban pan mab ruh ia ki jingbakla jong ka Kiba ha ing jong ka ruh ki la ialeh kumjuh Tang shu leit lut ki briew baroh, ka Sharai ka la ia shong kai hi tang baroh arngut, ban la kynmaw

kyllieng ia ki sngi kiba la leit bad ban ia bteng pat sa ka jingim ba thymmai naduh kata hi ka mied."

U nongthoh u la lah ban pynbiang ia ka jingangnud ki kritik jong ka novel, bad kata ka long ba ki tyngshop ki dei ban kynmaw ia kaba la dep. Lada nga bishar bha na kane ka liang, nga iohi ba u Juban kum u tyngshop pdeng jong ka khana u kynmaw. Namarkata, ia ki kynt en jong u Phylla ia kaei ka ban sa jia ha ka jingim jong u sa hynriew sngi, tat haduh un da poi sha ka patok.

Wat la u nongthoh u la lah ban pyndon kam ia ka buit iathuh haduh kattei, pynban dang don ki jingduna ia kaba nga kwah ban pyni (1) u nongthoh u duna shibun ha ka buit iathuh ha ka novel ia ki tyngshop ki puron. katkum ba dawa da ka pyrthei thoh novel: (2) u nongthoh u duna ruh ha kaba ai bynta katkum ka kyrdan ba ki dei ban bat. Khnang ban sbai ngan shim nuksa ia u Juban kum u nongpynphriang ia ka Ktien U Blei, katkum ka jinghikai tynrai jong ka niam khristan. Kumjuh ruh ia ka Sharai kum ka tnga jong u, naba ka len ia ka jingshisha ha khmat ka ain ha iing Kashari na ka daw ba bymngem kiba ha iing bad (3) u nongthoh u khlem da ai lad shuwa ba kin tohkit ia ki jingjia; hynrei u shu pynkut ia ka khana, khlem da pynhun ia ki nongpule; kumba ka paw kaba sniew ka iuhroit ia kaba bha.

Ngan pynkut da ki ktien u W.H. Hudson ba: ... kaei ban pynkynmaw ka long, kata ka kyrdan jong ka novel bashah lang ban pyndon kam ia ki ar tylli ki rukom pyniamarshak-ka direct ne analytical bad ka indirect ne dramatic Ha kawei ka jingjia u novelist u thaw ia ki tyngshop ki puron jong u na shabar, haba khmih bniah ia ka jingkwah bajur jong ki, ki jingthmu, ki jingpyrkhat bad jingsngew, ba ki batai, ki jingkynthoh, kham bunsien ki pynpaw ia ka bor ka jingrai kut ha ki. Ha kawei pat ka liang u don ha ka bynta, u shah ia ki tyngshop ki puron jong u ban pynpaw ia

---

2. W.H Hudson, An introduction to the Study of Literature, Ludhiana, (52 1976), pp. 146 - 47.

ki lyngba ki jingkren bad ki jingkam bad la pynkhlain ia ki da kaba shim hi ha lade la ki jingkyntioh bad jingbishar jong kiwei pat ki tyngshop ki puron' 2.

JINGPYNKUTNIA

Ha kane ka jingtrei nga buddien ia hi kot ba pynmih da u B.C Jyrwa Nga lah ban iohi ba u la pynmih ia ki kot novel haduh saw tylli bad ia ki thup kiwei pat ki kot nga la kdew ha ka lynnong ba nyngkong U long u nongthoh u ba buh jingkynmaw ia la ki jingtrei ha ki tnat ki novel bad ki poitri. Ka long lehse ka bym ju leh dano dano, u B C. Jyrwa u pynrung ia ka jingialeh drama ha ka novel kaba ai kyrteng U Pyrkhat ka shong ha u bad ki kritik ban bishar la ka jong ka drama ka bit ne em ban rung ha ka novel. Ngam sngewdei ha kane ka kot ban kdew ia ki ain bad dustur ia ki kam thoh novel namar ngam iohi dei dur satia Ha U Khain bad ka Ngen ruh u la pynbun kam ia lade bad kiwei pat ki jingjia ki bym iadei dur bad ka novel Kum ki iasiat thong, shoh kba, thangbriew kiwei kiwei kum kine ki long tang khyndiat eh ia kiba u nongthoh novel u dei ban wengnoh. U B C. Jyrwa la kumno kumno u don artylli ki novel ba ia ryngkat kyrdan bad ki jong ka pyrthei; U Kynjri Ksiar bad U Kyrdoh Mawlyanai. Kum u rongthoh, nga angnud ba un pynmih ia kiba kum kito ki novel kiba ym ai lad ia ki kritik ban ai jingmut shibun ban pynbha.

Haba shu kren lyngkot ka lah ban pynhun ia ki paid nongpule. Haba kren ha ki rukom ki riewstad ka paw kumba u Phylla bad u Kyrmen ki long tang ki nongmih bujli ia kaba ha ka English ki khot Super natural (ki bor ba maian) ia kane lah lehse ban pynshai lymda u Phylla u dei u nongthoh ia ka novel. Wat lada ngi shim ba ka long kumta ruh, ka bor ba u Phylla u ioh kam iah pat ban iada ia kiba shem jynjar lane pyllait ia ki na ka apot Kata ka mut ba kiwei pat ki tyngshop kyntiup ia u Juban ki hap ban iaksaid hi ban lait.

Ha kaba iathuh ia ki kamram jong ki briew ba u la ai kyrteng u nongthoh u la pyndon kam ia ka jingtieng burom ia kiba ha iing kumba ka Sharai ka len ia u Juban ha iing Kashari pyrshah ia ka mon bad ka jingiatip lem jong ka. La pyndon kam ruh ia ka jingkylla bamut, kum ba u kni ka Sharai u leit sei hi ia u Juban na patok bad ialam ia u sha ka Sharai. Ka jingkloi lan u Juban ban ieit ia ka Sharai hapoh badum ka miet bad halor ka kali kulai ka pynsam mut ia ki nongpule khamtam eh ha haba ki jain ba bit snam jong ka kynthei ki dang sah ha ka met jong ka Imat ka jingieit ka lan ban pynlong ia ki koidi jong ka ban leh katba ka dawa.

Khatduh eh haba bishar ia U Kynjri Ksiar lang bad kiwei pat ki novel da ujuh u nongthoh, lah ban ong ba ka kham paka shibun shah ban ia u Khain bad ka Ngen bad ia u Pyrkhat ha ka plot, ka rukom sam ia ki kamram ha ki tyngshop ki puron bad rukom iathuh ia ka khana. Ka long ka jingtrei ba bit ban ia pule lut, kiba wad ia ki kynja jingsneng, ne tang ia ka khana, ne ia ka jingpule ha ka jingim kin lap ia ki ha u Kynjri Ksiar.

BIBLIOGRAPHY

1. Butcher, S.H. Aristotle's Theory of Poetry and Fine Arts Ludhiana: Kalyani Publishers, Indian rept., 1981.
2 Forster, E.M. Aspects of the Novel, England: Pelican, rept., 1984.
3. Hudson, W.H, An Introduction to the Study of Literature, Ludhiana: Kalyana Publishers, 7th Indian ed., 1976.
4. Jyrwa, B C. U Kynjri Ksiar, 2nd edition 1986.
5. Sten, H W, Shaphang ka Novel. First Edition 1982.

Da Ujuh U Nongthoh

1. Ki Kynud Rwai Khasi (1981)
2. Ka Rhetorik bad ki Ese (1985)

Ki kot ki ban sa mih

1. Shaphang ka Prosodi
2. Ka Poitri jong u S.J. Duncan.

Printed at NEICS PRINTING DEPARTMENT
Mawkhar Main Road Shillong 1.